

בריסטולים

קיר, חינוך, חברה

בתי ספר יסודיים

התוכנית "בריסטולים" היא תוכנית חינוך וחינוך חברה, המיושמת בבתי הספר היסודיים. התוכנית מיושמת במסגרת תוכנית הלימודים, ומטרתה היא להעניק לתלמידי בתי הספר היסודיים ידע, מיומנויות ומוטיוציות, אשר יאפשרו להם להשתתף באופן פעיל בחברה, ולהיות אזרחים מודעים, אחראים ובעלי מודעות חברתית. התוכנית מיושמת במסגרת תוכנית הלימודים, ומטרתה היא להעניק לתלמידי בתי הספר היסודיים ידע, מיומנויות ומוטיוציות, אשר יאפשרו להם להשתתף באופן פעיל בחברה, ולהיות אזרחים מודעים, אחראים ובעלי מודעות חברתית.

קיר - חיתה - חברה

התוכנית "קיר - חיתה - חברה" היא תוכנית חינוך וחינוך חברה, המיושמת בבתי הספר היסודיים. התוכנית מיושמת במסגרת תוכנית הלימודים, ומטרתה היא להעניק לתלמידי בתי הספר היסודיים ידע, מיומנויות ומוטיוציות, אשר יאפשרו להם להשתתף באופן פעיל בחברה, ולהיות אזרחים מודעים, אחראים ובעלי מודעות חברתית.

התוכנית "קיר - חיתה - חברה" היא תוכנית חינוך וחינוך חברה, המיושמת בבתי הספר היסודיים. התוכנית מיושמת במסגרת תוכנית הלימודים, ומטרתה היא להעניק לתלמידי בתי הספר היסודיים ידע, מיומנויות ומוטיוציות, אשר יאפשרו להם להשתתף באופן פעיל בחברה, ולהיות אזרחים מודעים, אחראים ובעלי מודעות חברתית.

אילי גמיר ומאיה סאטי
ספטמבר 2011

בריסטולים

ק"ר - כיתה - חברה

ברית ים

קיר - כיתה - חברה

מנהלת ואוצרת ראשית מילנה גיצין-אדירם

בריסטולים

קיר - כיתה - חברה

אוצרים טלי תמיר ומאיר טאטי

מוזיאון בית ים לאמנות עכשווית

אלול תשע"א - אדר תשע"ב / ספטמבר 2011 - פברואר 2012

תערוכה

הפקה וניהול נעמה הנקין
עוזרת לאוצרים ואחראית על מרכז מידע הדר שניר
עיצוב והפקה ששי מזור
הדרכה אורן בן מורה, טלי קרן
ציוד טכני דורון הקרנות מחשב ווידאו
יחסי ציבור אלה איתן

קטלוג

עיצוב והפקה גיא גולדשטיין
צילום איתן שוקר / לנה גומון (עמ' 04)
עריכה לשונית עברית ירון דוד
תרגום טליה הלקין
לוחות והדפסה ע.ר. הדפסות בע"מ

כל המידות בס"מ רוחב x גובה x עומק

© מוזיאון בית ים לאמנות עכשווית ע"ש בן ארי, 2011
עיריית בית ים אגף תרבות ותכנון אסטרטגי
החברה לתרבות פנאי וספורט

תודות

ארו פודמסקי-שקד, אריה ללוש, אלי שילר, הדר שניר,
רינת קשי, אופיר פינקלשטיין, מיטל גורלוב, מירי מויאל, דור
שמואל, עידן זאבי, רמי מסיקה, רפי גואטה, עיריית רמת גן

בריסטולים

קיר - כיתה - חברה

התערוכה "בריסטולים" מתבוננת בתהליכי חינוך והוראה, במגווני חברות ובדרכים שבהן מתעצב עולמם של אזרחים ואנשים צעירים. היא מפנה מבט אל המרחב השכוח של בית הספר והכיתה ומנסה לחלץ מתוכם זיכרון רחוק וקודים מעצבים של התנהגות. נבחנות בה מערכות היחסים בין מורה לתלמיד, בין מחנך לחניך, ובין התלמיד לבין שורה של טקסים ופולחנים קאנוניים במערכת החינוך הישראלית. התערוכה מתייחסת גם לסביבה החזותית הבית ספרית, דלה ככל שתהיה, ותוהה על מאפייניה ועל התגובה הרגשית והחזותית שהיא מעוררת.

הבריסטול-180 גר', 100x70 ס"מ - שימש במשך שנים רבות כמצע האולטימטיבי שנשא עליו את המטען החינוכי כולו, את כל מה שנועד לשינון ולהפנמה: פתגמים, חוקים, דימויים וכללי התנהגות. "שפת הבריסטול" היא שפה חזותית לכל דבר בעלת ייחוד מבחינת הצבעוניות, הפונטיים, מרכיבי הקישוט וההיגיון הפנימי. לפני היות הפייסבוק ורשתות התקשורת למיניהן, היה הבריסטול - בידיהם של המורים - "שליח הציבור", ה-wall שהפיץ, הגביר והנכיח תכנים ורעיונות נכונים לכול.

בלב התערוכה ממוקם פרויקט "בריסטולים/אוטופיה" - מרכז מידע ממוחשב המכיל יוזמות אלטרנטיביות בתחום החינוך בארץ ובעולם ומאפשר למבקרים להיחשף לרעיונות המתקדמים ביותר בנושא. האמנות עצמה, כהלך מחשבה חי ומעורר המביא עמו אפשרות ללמידה אחרת, נוכחת בתערוכה כאופציה חינוכית, שביכולתה לשחרר מוסכמות ולייצר אופק של פעולה והמצאה.

התערוכה "בריסטולים" מציעה לראות את המוזיאון כולו כחלל לימוד אקטיבי. הצגתה מלווה בשיעורים ובישיחות בהשתתפות האמנים המציגים ואנשים מבחוץ. האם יכול המוזיאון לתפקד כמקום של חשיבה ושל פיתוח רעיונות, ולא רק כמקום של רכישת ידע על אמנות?

טלי תמיר, מאיר טאטי

ספטמבר 2011

בריסטולים לא חתים

שיחה בין טלי תמיר למאיר טאטי
על חינוך, על התערוכה ועל עצמם כתלמידים וכמורים-אוצרים

טלי תמיר: חשבתי על כמה שאלות שכדאי לפתוח איתן. השאלה הראשונה היא למה חינוך? למה לעשות תערוכה על חינוך?

מאיר טאטי: זה נורא מצחיק, כי כשחשבתי על השאלה הראשונה שאני רוצה לשאול אותך, תכננתי לשאול: טלי, בעצם, למה אנחנו עושים תערוכה על חינוך?

טלי: או.קיי, אז בוא תענה אתה קודם.

מאיר: אני חושב שחינוך זה הבסיס, אבן היסוד של כל דבר. מגיל צעיר מאוד הדבר הראשון שעושים איתך זה לחנך אותך. זה הדבר הכי בסיסי אחרי אוכל. קודם כל מאכילים אותך, ומיד מתחילים לחנך אותך...

טלי: גם ההאכלה של התינוק נחשבת כבר לחינוך. אומרים שצריך להיניק כל ארבע שעות ולהפסיק את ההנקה בגיל מסוים כדי לא לפנק את הילד. למעשה, ברגע שתינוק נולד כבר מחכה לו לו"ז מסודר: מתי הוא צריך להיות ער, מתי הוא צריך לישון וכו'.

מאיר: לו"ז ומסגרת - לוקחים אותך לגן, ואז אתה במסגרת של הגן. סיימת את הגן, מעבירים אותך למסגרת של בית ספר יסודי, ושם רוב הסיכויים שתעבור לבית ספר תיכון, ומהתיכון ישר לצבא וכן הלאה. בעצם אתה נמצא במצב של חינוך תמידי כל הזמן. ממשטרים אותך, שמים אותך בתוך סדר קיים כדי שלחברה יהיה הרבה יותר קל להשליט סדר...

טלי: אולי גם לך עצמך יותר קל כשאתה יודע מה אתה צפוי לעשות בשלב הבא בחיים.
מאיר: נכון, ואנשים בדרך כלל לא עוצרים לרגע וחושבים איך זה קרה. הם מקבלים כמובן מאליו את השיטה, שמחים שהיא עובדת. אני חושב שבתערוכה הזו אנחנו מנסים לגעת בבסיס הדברים, עוד לפני לימודי האמנות, לפני ניסוח ה"אני האישי" שלי כאמן וכד'. אנחנו הולכים למקום שבו הדברים האלה מתגבשים והדעות נוצרות. אני חושב שזו תערוכת בסיס שממנה אפשר

להתחיל בעצם לשאול שאלות אחרות על אמנות ועל החיים... ועכשיו אני רוצה לשאול אותך אותה שאלה בדיוק: למה חינוך?

טל:

כי "חינוך" זה מנגנון שפועל כביכול באופן לא מודע. אנחנו מתחנכים בלי לשים לב, כל הזמן ובכל מקום. רציתי להפנות את המבט אל בית הספר ואל הכיתה – אתרים שכולנו היינו שם בחלקים גדולים של חיינו וכאילו מחקנו אותם מהתודעה. מה היה שם בדיוק? מה חווינו? על מה הסתכלנו בשעות הרבות הללו כשישבנו בכיתה? איך עיצבו ואת התודעה שלנו? כשהצעתי למוזיאון בת ים לעשות תערוכה על חינוך, חשבתי בעיקר על החינוך הישראלי, שיש בו משהו מאוד דומיננטי שאני רוצה להצביע עליו. מלמדים אותך פה להאמין בסט שלם של ערכים ומצפים שלא תסטה מהם. אנחנו מנהלים את השיחה הזו ביום שבו שרת התרבות לימור לבנת הכריזה על פרס מיוחד ליצירת "אמנות ציונית". מה זה אומר? ממתני אמנות צריכה להיות שופר לציונות? חזרנו לתקופת בצלאל הישן? הפרס הזה מחדד את השאלה של קשר בין אמנות לאידיאולוגיה ומאיר את החינוך הישראלי כמי שמכתוב לך כיצד צריך לחשוב. משה גרשוני ניסח את זה כבר בשנות השבעים בעבודה הידועה, האלמותית, שלו "מי ציוני ומי לא". לעבודה הזו היה יכול להיות מקום חשוב בתערוכה שלנו...

מאיר: נכון, יחד עם עבודות הלוח של יוזף בויס שחשבנו עליהן.

מאיר:

טל: ויחד עם עוד עבודות של אמנים רבים, שהם מעבר ליכולת התצוגה שלנו כרגע. אולי השאלה שעולה מהתערוכה היא האם חינוך הוא דבר שבודק כל הזמן מי אתה ומה אתה ומנסה להגיד לך מה להיות ואיך לחשוב, או שחינוך הוא תהליך פותח שמעורר גם ספקות. במילים של ברכט, כפי שהן נשמעות בתסכית הרדיו של ג'וזף שפרינצק המוצג בתערוכה – האם החינוך שלך מלמד אותך להיות בין "האומרים כן" או בין "האומרים לא"? העבודה של שפרינצק באמת מציגה את השאלה הבסיסית ביותר של החינוך, המודגמת באמצעות יחסים בין מורה לתלמיד, בין סמכות קובעת לבין ילד צעיר. שם מרוכז המתח החינוכי וטמונה השאלה של עיצוב האישיות: ציות מלא או מחשבה עצמאית. השאלה שעולה מהטקסט של ברכט רלוונטית מאוד, לצערי, לחינוך הישראלי, בעיקר סביב מערכות הגיוס, הפטריוטיות וכו'.

טל:

מאיר: המתח הזה שאת מדברת עליו מתפרק לגמרי בתחום החינוך לאמנות. לכן התחום הזה כל כך חשוב בעיניי. האמנות עצמה, כאימון בחשיבה, מחנכת לפתיחות, למחשבה אחרת; היא מחנכת להסתכל על דברים בהמון דרכים ולעולם לא לחשוב שהאמת טמונה אצלי בכיס. אם יש תלמיד ביקורתי שחושב אחרת ומתריס כנגד מורה במערכת החינוך של היום, אני תוהה אם לאותו מורה תהייה מספיק אנרגיה להכיל את ההתרסה הזו ולפתח דיון מתוכה. בשיעור אמנות זה יכול לקרות.

מאיר:

טל: זו בדיוק הבעיה של מערכת החינוך הישראלית כיום, שפועלת בעיקר לקראת בחינות הבגרות ושינון החומר תוך ויתור על מחשבה עצמאית. במהלך התערוכה בחרנו לערוך כמה כנסים של אנשי חינוך שעוסקים בבעייתיות הזו ובדרכים להחזיר את המסורת החינוכית המלמדת אדם להיות ביקורתי וחושב. כמה מהמודלים של בתי הספר החלופיים שאנחנו מציגים במרכז המידע מתמקדים בנקודה הזו ממש. מעבר לזה התערוכה עוסקת, כמוכן, באסתטיקה

טל:

ובוויזואליה של מרחב בית הספר ובהשפעה של אלה על התלמידים.

מאיר:

אני רוצה להתייחס לאסתטיקה הזו. כשצבענו את החלל בירוק-לוח, דיברנו על החוויה של הלוח הירוק בכיתה. אבל למעשה הלוח הירוק והגירים הלבנים כבר לא קיימים בבתי ספר. היום יש לוח פורמייקה לבן שכותבים עליו במרקרים. לכן אני חושש שתלמידים או אנשים צעירים שרואים את החלל הירוק לא חווים את הדימוי של הלוח ברמת הזיכרון או הנוסטלגיה. בעצם נוצר כאן מין אזכור של אסתטיקה מסורתית של כיתה שבמובנים רבים עברה מהעולם.

טל:

נכון, התערוכה מתייחסת לפרטים מסוימים במערכת החינוך שהפכו לאייקונים והם כבר מסמלים משהו מעבר לעצמם. אבל אל תשכח שהצילומים של נורית ירדן, שנראים בהם בריסטולים בכיתות לימוד, צולמו בתל אביב רק לפני חודשיים, בשנת 2011. אמנם אין שם גיר, אבל יש שם בריסטולים...

מאיר:

בריסטולים לא מתים...

טל:

הבריסטולים לא מתים... הם ממשיכים לחנוך אותנו. כלומר, ממשיכים לכתוב עליהם בכתב יד את כל הסיסמאות והקלישאות והמוסכמות שאנחנו צריכים ללמוד ולשנון. מבחינה זו התערוכה שואלת שאלה שמטרידה אותי כבר הרבה שנים: איך סביבה פיזית בונה אישיות של אדם השווה בה? אני לא רק טוענת את הטענה הידועה שבתי ספר רבים נראים רע ומעוררים תחושה של הזנחה וריקנות. היום יש בתי ספר חדשים שתוכננו במחשבה לייצר מרחב לימודי מלא צבע ושמחה. השאלה שאנחנו שואלים כאוצרים היא אחרת: מה אתה מביא לשם? איזה תכנים אתה מניח על הקירות? לתוך מה אתה שולח ילדים צעירים לשהות כל כך הרבה שעות ביום?

מאיר:

השאלה של האסתטיקה היא כמוכן רלוונטית. אני, אישית, מתעניין בעיקר ברמת הכוח או ההשפעה שסביבת בית הספר מייצרת על התלמיד. לסביבה ויזואלית יש אלמנטים של כוח, והיא משפיעה על המחשבה. אני חושב שיש הקבלה בין אסתטיקה של בית ספר שכופה את עצמה על גוף התלמיד לבין מה שקורה בתערוכות. כל צופה שנכנס לתוך תערוכה נכנס בעצם למערך של משטור מסוים שהאוצרים כופים עליו. חוויית ההובלה בתוך התערוכה ופרישת המידע מקבילה, בצורה כזו או אחרת, לחוויית המידע שהתלמיד מקבל בבית הספר. זוהי הקבלה שחשוב לי לחדד בתערוכה "בריסטולים".

טל:

אין ספק שכל פעולה אוצרותית קובעת בהכרח תנאי צפייה ופרשנות. אבל כאן בדיוק טמון הייחוד של העשייה האוצרותית. היא בוחנת את השאלה: איך הדברים פועלים? האם המוצגים בתערוכה ממשטרים אותך ומכוונים אותך לתשובה מסוימת, או דווקא פותחים את התודעה ומעוררים מחשבות? במקרה הטוב, מתעוררת בך תודעה חדשה למשהו שלא נתת את דעתך עליו קודם לכן. תערוכה טובה, כך אני מאמינה, פותחת שאלות ולא סוגרת תשובות. נקודה נוספת שאני רוצה להעלות קשורה בחלל הספציפי של מוזיאון בת ים. כשהתחלנו לעבוד

קצת נבהלתי מהמבנה העגול. זו פעם ראשונה שאני אוצרת כאן, ואני לא רגילה לארכיטקטורה הזו. אבל בדיעבד, כשאני מסתכלת על התוצאה הסופית, אני חושבת שזה מבנה מאוד דמוקרטי. כשאתה עולה למעגל העליון, אתה יכול לפנות ימינה או שמאלה. המבנה לא מסמן לך כיוון או נקודת התחלה או סיום. התערוכה לא מכוונת למסלול ליניארי. אתה יכול לרדת למטה, לשבת קצת במרכז מידע, שגם הוא עגול ופתוח, וכל זאת מבלי שמוכתב לך מסלול ברור. זה תורם הרבה לנטרול האפקט הממשטר של התערוכה, כמו שתיארת אותו קודם.

מאיר:

האם את מרגישה, כאוצרת ותיקה, שיש עכשיו צורך בשינוי ברמת התפקוד של המוזיאון ככלי מחנך בחברה? אני מרגיש - כאמן שעוסק גם בחינוך בתוך מוזיאון - ששיטת החשיבה הזו, שיטת החינוך המוזיאלי המקובלת, פחות מעניינת אותי. לא מספק אותי להעלות כיתה על אוטובוס, להביא אותה למוזיאון ולהראות להם: הנה, זה אמן חשוב וזו יצירה נפלאה. אני יותר ויותר מאמין במוזיאון כגוף אקטיבי ששולח שלוחות החוצה ויוצא אל הקהילה. אני רוצה היום לתווך את המוזיאון בדרכים אחרות. האם את חושבת שיש מקום לשינוי כזה במוזיאון?

טלי:

השינוי הזה בתפיסת המוזיאון קרה כבר לפני עשור או שניים. הוא כבר בחלקו מאחורינו. מוזיאונים כבר לא נחשבים לסמכות קובעת טעם וכבר אינם מבקשים לייצר קאנון מחייב. לפחות המוזיאונים המובילים והיותר משפיעים מביניהם, מייצרים סביבות דיון באמצעות האמנות. האוצר, יחד עם האמנים המשתתפים בתערוכה, מנסחים את עקרונות הדיון ומתווים כיוון. אני בהחלט חושבת כמון שמוזיאון, בייחוד מוזיאון פריפריאלי כמו מוזיאון בת ים, צריך להיות הרבה יותר אקטיבי ולנסות לערב באופן אמיתי את האוכלוסיות שבתוכן הוא יושב. עכשיו אני מחזירה לך שאלה: כמי שכיום מכהן בתפקיד מנהל מחלקת החינוך של מוזיאון בת ים, איך אתה פועל על מנת לממש את תפיסת המוזיאון האקטיבי, היוצא אל הקהילה?

מאיר:

אני רואה את מחלקת החינוך כמחלקה בפני עצמה, שלא רק מגיבה לתערוכות של המוזיאון ולא תלויה באוצרים הראשיים שלו. יש לה יוזמה משלה, והיא ממציאה ויוזמת פרויקטים שהיא רוצה לעשות. הדרך שבה אני מנסה לפעול היא לחשוב איזה פרויקטים היו מעניינים אותי כאמן, או כאמן המנהל את מחלקת חינוך, ואיך אני מוצא את האוכלוסייה הנכונה, שהפרויקטים האלה יתאימו לה ויועילו לה. בשלב זה אני פונה לאוכלוסייה הספציפית הזו ומציע לה את הפרויקט.

טלי:

אז איך אתה חושב להציע את התערוכה "בריסטולים"?

מאיר:

ראשית החלטתי, בשיתוף עם נעמה הנקין, המנהלת בפועל של המוזיאון, שהכניסה לתערוכה הזו היא בחינם. לכולם. זוהי הרחבה של מהלך שהתחיל לפני כשנה, שבו הכרזנו שכל ילד שגר בשכונה הזאת, או סתם מסתובב בה, יכול להיכנס למוזיאון בחינם. הבנו שיש קהילה גדולה סביב המוזיאון, וברגע שנפתח בפניה את הדלתות כבר תתחיל להיווצר אינטראקציה איתה. בנוסף, שמתי לי למטרה לחשוף את התערוכה קודם כל למורים, למורות ולמנהלי בתי הספר בבת ים, כדי שיוכלו לחוות אותה. זהו שלב מקדים לדיון המתבקש עם התלמידים. אני מאמין

שהמסלול הטוב ביותר להשיג את הדיאלוג עם התלמידים הוא דרך המורים והמורות. המשימה היא לשכנע את המורים שהדבר הזה אקטואלי עבורם. זה לא כל כך פשוט... אני רוצה להזכיר את הרעיון שלך שהמוזיאון יהפוך במהלך התערוכה לקמפוס חי ויתנהלו פה שיעורים...

טלי:

מאיר:

נכון. כבר איתרנו בתי ספר שיהיו מוכנים לעבוד איתנו כחלק מפרויקט גדול יותר, שמוגש לבית הספר עצמו. שיתוף הפעולה הזה בין המוזיאון לבין "קמפוס חי" יהפוך, כך אני מקווה, לנקודת פתיחה לביסוס של אווירת פתיחות ויחסי אמן בין המוזיאון לבית הספר, כמהלך שאולי יעודד אותם לקיים שיתופי פעולה נוספים.

טלי:

השאלה היא אם בתי הספר האלה, או בעצם המורים והמנהלים, יהיו מספיק אמיצים כדי לשאול יחד אתנו את השאלות הקריטיות: מה זה חינוך? האם יש דרכים אחרות לחינוך? אתה חושב שמערכת החינוך הרגילה תלך אתנו במסלולים האלה?

מאיר:

זו שאלה טובה. אני חושב שמערכת החינוך בישראל לא מתאפיינת באומץ לב ומלאת חסמים לתהליכים חדשים. ההתנגדות לחשיבה חדשה באה לא דווקא מהתלמידים אלא ממורים שחשים מאוימים. התפקיד שלי כאיש חינוך במוזיאון הוא בעצם לפורר את הפחדים האלה. אם פעם הייתי צריך לפורר את הפחדים מאמנות עכשווית, היום אני אמור גם לפורר את הפחדים מתהליכים חינוכיים חדשים שאני רוצה להעביר בתוך המוזיאון. אנשים היו רגילים לקבל משהו מסוים מהמוסד הזה שנקרא "מוזיאון", והם רוצים להמשיך ולצרוך את מה שהיו רגילים אליו: את אותן סדנאות ואותם תוצרים. הם רגילים לכך שהמוזיאון הוא פסיבי. כשאתה פתאום בא ואומר: התפקיד של המוזיאון השתנה, כדי שיהיה רלוונטי במאה העשרים ואחת, אתה מקבל פידבק שונה ממה שציפית... אני חושב שמוזיאון בת ים ספציפית חייב להיות הרבה יותר אקטיבי; יותר מזה - הוא חייב להיות אקטיביסטי במהות שלו. אחרת דבר לא ישתנה במשוואה הקפואה הזו של מוזיאון-קהילה.

טלי:

אחרת הוא הופך להיות סתם בניין עקר ומנוכר, שתקוע פה בין השיכונים. אנשים לא מתחברים אליו בכלל.

מאיר:

מבחינת החשיבה והתכנון, היחס שלי למחלקת החינוך במוזיאון הוא כמו היחס שלי לכל פרויקט אמנות שאני מעורב בו. זאת אומרת שתכנון תערוכה ותכנון פרויקטים חינוכיים עם ילדים זה המשך ישיר, יחידה אחת. אני זוכר שפעם אחת אפילו השתעשעתי ואמרתי שאם היו שואלים אותי מה הייתי מציג בביאנלה, בכובע שלי כאמן, אז הייתי רוצה להציג את מחלקת החינוך של מוזיאון בת ים כעבודת אמנות. בשבילי זה העניין. כאמן מיצג, אני מרגיש דמיון רב בין חינוך לתחום של הפרפורמנס. מורה הוא גם פרפורמר במובנים רבים, והוא מקבל תגובה מיידית מהקהל על התפקוד שלו. אם הצלחת לגעת בילד, יכול להיות שהשפעת עליו ושהשינוי הזה יהיה ניכר בו כאדם מבוגר מבלי שאפילו תדע על זה. אין לך בכלל מושג שאתה גרמת לשינוי הזה. זה מאוד מסקרן אותי. אני חושב שמורים שוכחים עד כמה התפקיד

שלהם משמעותי בתהליך עיצוב של בן אדם, לטוב ולרע. עד היום מהדהד לי בראש משפט שאמרה המורה שלי בכיתה ח' לאמא שלי: "מהבן שלך לא יצא שום דבר". הדבר הזה נשאר איתי לנצח, הולך איתי כל הזמן. מורים שוכחים את זה ולא מבינים את זה. בניגוד אליי ולתלמידי הבעייתי שהייתי, את היית הילדה הטובה, שלמדה בבית ספר, סיימה אוניברסיטה, עשתה כל מה שצריך לעשות... אבל בעיניי, כאוצרת, את "ילדה רעה"... את כל הזמן ברמה של חיפוש. את לא עובדת בתוך הקאנון של ה"סטארים" ופועלת מחוץ להגנה של המיינסטרים. אני מדבר על זה עכשיו כי אני חושב שהאקט הזה שלך כאוצרת הוא אקט חינוכי. איך את מבינה את החיבור הזה של "הילדה הרעה" שמחנכת?

טלי:

אפשר להגיד שאני באמת ילדה טובה שבאה מבית טוב, והייתי תמיד תלמידה מצטיינת... אבל אני זוכרת איזושהי הרגשה תמידיית של סירוב או חשש להתייחס לקבוצה כדבר מובן מאליו. פיתחתי חשדנות והתנגדות ל"אומרים כן" הזה. כשאתה בתוך המיינסטרים, הראייה שלך לא צלולה, אתה לא רואה בפוקוס, אתה רואה מה שכולם רואים ואותי, אישית, המצב הזה זה מכניס לחרדה. באופן טבעי אני נמשכת למקומות הצדדיים, כי שם קורה משהו חדש ומשם יכולה לבוא איזושהי בשורה. מתוך ההיכרות שלי עם תולדות האמנות, אני אוהבת לחשוב על המשוואה של האמנות הרומית הקאנונית והסגנונות הפריפריאליים, שבסופו של דבר ערערו אותה ויצרו את האמנות הסכמטית של ימי הביניים. פתאום, במאה הראשונה או השנייה לספירה, כל הקלאסיקה היפה הזאת, המושלמת והמשוכללת, נראית שטוחה, סכמתית ומגושמת, כאילו איבדה את זוהרה. אבל למעשה משהו מהפריפריות זרם פנימה ושיבש את הקוד הפנימי לטובת צורת הבעה שונה לחלוטין. בשבילי זה מודל מאוד משמעותי. גם כשעבדתי בגלריית הקיבוץ חשבתי שמהו מהפריפריה צריך לחלחל אל המרכז ולשבש את הקוד המרכזי. לקח לי הרבה שנים לנסח את זה ולראות את זה בבירור. אבל בסופו של דבר אני חושבת שזה עיקרון שאני פועלת לאורו. מהבחינה הזאת, יכול להיות ש"ילדה רעה" היא מישהי שלא כל כך ממהרת להגיד כן, ולא כל כך ממהרת לציית. אז כן, אני בהחלט במקום הזה.

מאיר:

אני חושב שאני מתחיל למצוא, נקרא לזה, את הקווים המקבילים ביני לבינך, למרות השוני הגדול לכאורה. לאורך השנים האמנותי שהתנגדות כנקודת מוצא זה המקום הכי טוב להיות בו. אני יודע עכשיו, בדיעבד, שגם כשאתה טינאייג'ר שחושב שהוא מורד ומיוחד, עדיין היית חלק מקבוצה, ואפיינת את עצמך כאחד מקבוצה, אך היה בך הרצון למרוד, להתנגד, או הרצון להגיד: אני לא אוהב את זה, זה לא טוב וזה כן טוב...

טלי:

הייתי מדגישה לא רק את ההתנגדות אלא יותר את הסקרנות... כל הזמן להיות במצב של סקרנות. לא לפסול דברים על הסף. תמיד להסתכל ולבדוק מה קיים סביבך. לא לחשוב שאתה יודע מה נכון ומכיר את הכול, להפך - להיות חשדן, לבחון את הדברים ולא לציית באופן אוטומטי. ההקשבה הזו נובעת מהנחה בסיסית שאומרת שאם תקשיב, יצופו כל מיני צלילים ובוודאי תפיק מזה משהו. אם אתה לא מרגיש שההקשבה תוביל אותך לדברים אחרים, לא תשמע כלום. הרוח הזו, כך אני מקווה, נמצאת גם ב"בריסטולים". כל עבודה שואלת שאלה אחרת: מה זה חינוך? מה זה בית ספר? מתי מתחיל תהליך החינוך? מהם

היחסים בין מורה לתלמיד? כל עבודה פותחת זווית חשיבה נוספת. כך המכלול כולו מצליח להעלות דיון על מרחב בית הספר וכיצד הוא פועל או יכול לפעול. הקשר בין העבודות מייצר את התחביר המעורר של התערוכה.

מאיר:

קיימת נקודה נוספת שעניינה מאוד את שנינו: איך אנחנו, כאוצרים וכאנשי חינוך, עוברים מעבר לייצוג הביקורתי האסתטי של הנושא אל המודל האוטופי. האוטופיה שלי הייתה שהמוזיאון כולו יהפוך לקמפוס חי, בלי עבודות אמנות בכלל. זה הקצה האחד, שפגש את "דרך האמצע" שלך, לא במובן של פשרה או רצון למצוא חן אלא במובן של להקשיב ולחבר דברים ולראות איך כל זה עובד יחד. בסופו של דבר, התערוכה מכילה את שני הממדים האלו - האמנותי והאוטופי. העבודות בתערוכה מערבולות כאן הרבה כיווני מחשבה והמון פתיחות.

טלי:

זו נקודה משמעותית מאוד בתערוכה. המודל לייצור אצות ירוקות של אביטל גבע מסמן את הקוטב האוטופי גם ברמה של האמנות. שנינו רצינו מאוד את הפרויקט הזה בתערוכה. התערוכה בהחלט ממתנת את עוקץ הביקורת לטובת דיון אלטרנטיבי, והיא מבקשת להציע הצעה לסדר היום בנושא חינוך טוב יותר. מבחינה זו יצרנו כאן במודע היבט דידקטי ופרוגרמטי שהאמנות בדרך כלל נזהרת ממנו כמו מאש. כך, חלק אחד בתערוכה פועל לייצר דיון ביקורתי וחלקה השני מקדם רעיונות אוטופיים ואלטרנטיביים, באופן אחר מהמגוונים האקדמיים והפוליטיים. חשוב לי להדגיש שבמרכז המידע "בריסטולים/אוטופיה" לא יצרנו שום היררכיה פנימית. ריכזנו חומרים, ספרים, פרויקטים וסמינרים שמציעים כל מיני אלטרנטיבות. אנחנו מזמינים את הקהל לבוא וללמוד מה קיים בתחום. בעיניי זה מהלך מאוד נכון לתערוכה, כי הוא מעניק לצופים הרבה חומר למחשבה.

מאיר:

לא רק לצופים, גם לאמנים שמגיעים לבתי ספר, נכנסים ללמד בכיתות ומרגישים הרבה פעמים שהם פועלים בחלל ריק. מקובל לומר שלאמנות יש היסטוריה, הקשרים, ושהיא לא נולדה יש מאין. במהלך העבודה על מרכז המידע הבנתי שתחום החינוך לאמנות הוא במעמד של "יש מאין". אני מקווה שמרכז המידע ישמש נקודת מוצא לתהליך שאנחנו רוצים לפתח - תהליך של מיפוי של מה שנעשה בתחום בארץ ובעולם.

טלי:

אדרבא, מבת ים תבוא תורה...

מאיר:

למקום עצמו - מוזיאון בת ים - יש משמעות. חינוך אותי שאמנות היא אוטונומית. לימדו אותי לקרוא את היצירה במונחים אוטונומיים כמו קומפוזיציה של ציור או מיקום של הפסל בחלל. אבל אני אף פעם לא מצליח לנתק את עבודת האמנות מההקשר הכלכלי והפוליטי שלה או לקרוא אותה מחוץ להקשר ולסביבה שהיא נמצאת בה. גם במקרה של התערוכה "בריסטולים", אני חושב שיש חשיבות רבה להקשר של המקום שבו היא מוצגת.

טלי:

לא סתם הצעתי את התערוכה הזו למוזיאון בת ים. לא הרבה מוזיאונים היו מסכימים להשקיע בתערוכה על עניין כל כך לא פופולרי ולא סקסי כמו חינוך ובתי ספר. הצעתי את

ברית טולס

אמנות

19 - 16	סשה סרבר
23 - 20	חדוה אטלס בן-דוד
27 - 24	רענן חרל"פ
31 - 28	נורית ירדן
35 - 32	דגנית ברסט
41 - 36	דרורה דומיני וזהבה ברקני
45 - 42	שרגא ווייל ומדריכי קן השומר הצעיר ג'סי כהן
51 - 46	אלון אנדורן
55 - 52	נעמי סימן-טוב
59 - 56	דפנה שלום
63 - 60	שי-לי עוזיאל
67 - 64	קרן גלר
69 - 68	רותי סלע
75 - 70	רוני להב והידי מוטולה
81 - 76	יוחאי אברהמי
85 - 82	ג'וזף שפרינצק
89 - 86	אביטל גבע

זה לבת ים, כי ידעתי שעיריית בת ים משקיעה הרבה בחינוך ובמחשבה מתקדמת בנושא וכי המוזיאון הזה בשנים האחרונות שם על סדר יומו שאלות של תרבות וחברה. אני שמחה על הדיאלוג איתך ועל שניתנה לי ההזדמנות לממש את התערוכה הזאת כאן.

מאיר: אני עדיין מרגיש שרק התחלנו לגרד את פני השטח של הנושא.

טלי: זה בטוח.

מאיר: יש לי הרגשה שיהיה גם חלק שני...

טלי: בכיף.

סשה סרבר

פינוקיו, 2010; משפחה, 2009

פינוקיו, ילד העץ שנשלח לבית הספר ובכל יום סטה מהדרך והתפתה להרפתקה אחרת, הפך סמל לילד מרדני המתקשה להיכנע לכללי החינוך הטוב. *פינוקיו של סשה סרבר* - פסל עץ בגובה של נער או אדם מבוגר, שאבריו מוברגים זה לזה - פותח את התערוכה, כאשר גבו מופנה אל הקהל ואפו תקוע בקיר. הוא בעונש. האיום ב"העמדה בפניה" מופנם בתוך כל אזרח בוגר, המחונך לסט תקיני ומחייב של ערכים. ילד העץ הסרבן חי, כך או אחרת, גם בנפשם של מבוגרים. מתי אנחנו מפסיקים להיות "תלמידים", שחובתם לציית ולהתנהג בהתאם? המתח בין ציות למרד מצוי בלב הדיון החינוכי ומרחף בין העבודות המוצגות בתערוכה.

הפסל *משפחה* מציג דיוקנאות של זוג הורים ושל בנם הניצב ביניהם. בפסל זה משליך סרבר את המתח המתקיים בין החוק לבין המרד בו על שתי מערכות מקבילות: המערכת המשפחתית והמערכת האמנותית. הבחירה בסגנון פיסול קלאסי, ובייחוד בדיוקן הקלאסי - על תווי פניו המאופקים, תבנית ראשו היציבה ותלתליו המסוגגנים - מסמל מסורת בעלת תוקף ומעמד "הורי" של חוק מכונן. על רקע מאפיינים אלו, אפו המתארך של הבן מקבל משמעות של הפרה וחילול, ממש עד כדי קריאת תיגר.

Sasha Serber
Pinocchio, 2010
Wood and cap screws
45x151x44
collection of Amon Yariv, Tel Aviv

סשה סרבר
פינוקיו, 2010
עץ וברגים
45x151x44
מאוסף אמון יריב, תל אביב

Sasha Serber

Pinocchio, 2010; *Family*, 2009

Pinocchio, the wooden doll who wanders off on his way to school engage in different adventures, came to symbolize a rebellious child who refuses to behave according to the rules. Sasha Serber's *Pinocchio* is a wooden sculpture the size of a boy or adult man, whose limbs are screwed together. Standing at the entrance to the exhibition with his back to the audience and his nose stuck in the wall, he is in the process of being punished. The threat of being "put in the corner" has been internalized by every adult taught to adhere to a certain set of values. Yet one way or another, the rebellious wooden child is alive in the heart of all grownups. When do we stop behaving like "pupils" obliged to obey? The tension between obedience and rebellion is at the heart of educational discourse, and hovers over the works in this exhibition.

The sculpture *Family* features the portrait of a child flanked by portraits of his two parents. In this sculpture, Serber addresses the tension between rules and rebellion in the context of two parallel systems: the family system and the art-making system. His decision to create frontal classical-style portraits with an impassive expression, centered head, and stylized curls symbolizes an established tradition and the "parental" status of foundational rules. In this context, the son's elongated nose and tilted head allude to an act of protest.

סשה סרבר
משפחה, 2009
שעווה וציבע
30x32x140

Sasha Serber
Family, 2009
Wax and paint
30x32x140

חדוה אטלס בן-דוד

בכיתה, 2003; אביב הגיע פסח בא, 2002

שני ציוריה של חדוה אטלס בן-דוד, הפותחים את התערוכה, פורשים תמונה מוכרת וישנה: כיתת תלמידים, טורי שולחנות, זוגות של תלמידים, מחברות וספרי לימוד, ילקוטים ושקיות אוכל, קישוטים על הקירות ודמות של מורה. האמנית, כמורה לשעבר שהייתה לציירת, מעלה באוב את המרחב הבית ספרי הקלאסי; שבו הכיתה משמשת יחידת יסוד המפעילה את חוקי ההיררכיה הבינריים בין מורה, כמקור של סמכות וידע, לבין התלמיד. אטלס בן-דוד מטבילה תמונה זו בצהוב בוהק, חמסיני, כמעין תעתוע צבעוני או כשיבוש של הזיכרון, המעלה אי-נוחות ומעורר תהייה. המורה בציור ניצבת בירתתי הכיתה, ואילו הצופה העומד ממול ממקם בעמדת המורה. זוהי הנוסחה המסורתית שממנה, כנקודת מוצא, נפרשת התערוכה למניפה רחבה של דימויים ורעיונות.

Hedva Atlas Ben-David
Spring is Here, Passover Has Arrived, 2002
Oil on canvas
100x150
Courtesy of the artist

חדוה אטלס בן-דוד
אביב הגיע פסח בא, 2002
שמן על בד
100x150
באדיבות האמנית

Hedva Atlas Ben-David

In Class, 2003; Spring is Here, Passover Has Arrived, 2002

The two paintings by Hedva Atlas Ben-David that appear at the entrance to the exhibition present a familiar scene: a classroom with rows of desks, pairs of students, notebooks and schoolbooks, schoolbags and lunch bags, wall decorations and the figure of a teacher. The artist, a teacher-turned-painter, conjures up the traditional school sphere, in which the classroom is the basic unit shaping the binary, hierarchical relations between students and a knowledgeable authority figure. Atlas Ben David suffuses this composition with warm, bright yellow light that appears as an illusion of sorts or as the product of a warped memory, provoking feelings of discomfort and raising numerous questions. The teacher in the painting stands at the back of the class, while the viewer facing the work is placed in the teacher's traditional position. This arrangement offers a point of departure for the range of images and ideas explored in this exhibition.

חדוה אטלס בן-דוד
בכיתה, 2003
שמן על בד
140x180
באדיבות האמנית

Hedva Atlas Ben-David
In Class, 2003
Oil on canvas
140x180
Courtesy of the artist

רענן חרל"פ

מצביעים (שלושה פסלים), 2005

שלושה פסלים, עשויים דיקט צבוע, ממקמים בנקודות שונות במרחב התערוכה את דמות התלמיד בעודו מבצע את הפעולה הבסיסית ביותר המגדירה אותו: ההצבעה. הרמת היד של התלמיד, בין אם למטרת מתן תשובה נכונה ובין אם למטרת הצגת שאלה, מבטאת את הדרמה הקטנה של הכיתה ואת יחסי הכוח המאפיינים אותה; היא בגדר איתנות מוסכם על לקיחת חלק בשיח ההוראה ובנהלי הלימוד. חרל"פ עוקב בפסליו אחר שפת הגוף המשתנה של המצביעים ומשרטט בתלת-ממד, בטכניקת כיפוף, לחיצה וריכוך בשעווה, את הנלהבים, המהססים, מרכיני הראש ושעוני המרפק. אופן ההצבעה מתפקד בעבודות אלו כצורת ביטוי אישית.

Ra'anan Harlap
Schoolboy With Raised Hand, 2005
oil, wax and Plywood
18x41x50

רענן חרל"פ
מצביע, 2005
עץ ליבוד צבעי שמן ושעווה
18x41x50

Ra'anan Harlap

Schoolboy With Raised Hand (three sculptures), 2005

Ra'anan Harlap's three painted plywood and wax sculptures, which are located in different parts of the exhibition space, represent students performing the most basic action that defines them: raising their hand in class. This gesture, which is performed in order to provide an answer or ask a question, gives expression to the minor drama of the classroom and to the power relations that define it; it functions as a sign of submission to the classroom discourse and to the related regulations. Harlap's sculptures capture the changing body language of the students raising their hands. His three-dimensional wax reliefs capture different styles of raising one's hand – enthusiastically, hesitantly, or with head lowered and body leaning on one elbow. In these works, raising one's hand comes to appear as a form of personal expression.

רענן חרל"פ
מעביע, 2005
עץ ליבוד צבעי שמן ושעווה
70x39

Ra'anan Harlap
Schoolboy with Raised Hand, 2005
oil, wax and Plywood
70x39

נורית ירדן

קווים אדומים, צילומים, 2011

סדרת התצלומים של נורית ירדן צולמה ב-2011 במיוחד לתערוכה, תוך כדי שיטוט מכוון בחללים של כיתות בבתי ספר. התצלומים בוחנים ישירות את "שפת הבריטול", המתאפיינת בצבעוניות בהירה ושיטוח, בשימוש בגזרי תמונות מודבקים, בכתב יד ילדותי ומעוגל, וכן בסגנון לשוני דידקטי. "נוער חזק בונה עם חזק", מכריזה כרזה גרפית של דגל ישראל התלויה לצד הלוח, מפגינה רטוריקה ציונית חד-משמעית. הצילום, כדרכו, מצליב נתונים סותרים בבלי דעת, ועל לוח הפורמייקה החדש נכתבה באנגלית מילת הקסם הארוכה של מרי פופינס, הממתיקה כל דבר מר. מבטה של ירדן נודד בין הטריטוריות השונות במרחב הבית ספרי ומתעכב על הלוקרים, על ערימת הכיסאות, על תצלומי המחזור של התלמידים במסדרון, ועל אסתטיקת המחברות. ירדן צילמה עטיפות של מחברות ושתלה אותן בתוך פנים המחברת, שבה נגלה כתב יד של תלמיד או תלמידה. השיעור הנלמד הוא שיעור בפסיכולוגיה, הדן בחרדה ובקבוצה וכך רומז בעקיפין על העולם הפנימי המתחבא מאחורי הצהרות הבריטול.

Nurit Yarden

Red Lines, 2011
Digital photograph, fine art print
67x100

נורית ירדן

קווים אדומים, 2011
צילום דיגיטלי, הדפסה על נייר ארט
67x100

Nurit Yarden

Red Lines, 2011
Digital photograph, fine art print
67x100

נורית ירדן

קווים אדומים, 2011
צילום דיגיטלי, הדפסה על נייר ארט
67x100

Nurit Yarden

Red Lines, photographs, 2011

This series of photographs by Nurit Yarden was created in 2011 especially for this exhibition. The photographs, which were taken while she wandered through various school classrooms, examine the "language of Bristol boards" – a language characterized by a bright, flat palette, the use of cutout pictures, rounded, childish handwriting, and a didactic style. "Strong Young People Build a Strong Nation," is the unequivocal Zionist rhetoric of one Bristol board bearing an image of the Israeli flag. The adjacent classroom board, meanwhile, features the magical incantation used by Mary Poppins to sweeten bitter pills. Yarden's gaze wanders through various territories within the school environment. It lingers on lockers, piles of chairs, class photographs, and the aesthetics of class notebooks. Yarden photographed notebook covers and planted them on the interior of the notebooks, where the students' handwriting is also visible. The notes seen in this context were taken in the course of a psychology class concerned with the subject of anxiety and groups, and thus indirectly allude to the personal, subjective worlds concealed behind the slogans on the Bristol boards.

נורית ירדן
קווים אדומים, 2011
צילום דיגיטלי, הדפסה על נייר ארט
74x100

Nurit Yarden
Red Lines, 2011
Digital photograph, fine art print
74x110

דגנית ברסט

אני תלמיד של כיסא, 2001
(הוצג לראשונה בגלריה ג'ולי מ., 2009)

המיצב של דגנית ברסט אני תלמיד של כיסא, שכותרתו לקוחה מן "הפואמה הביתית" (1976) של המשורר אהרון שבתאי, נבנה סביב סימן יסוד הממוקם במרכז החלל: שולחן עץ ועליו כיסא הפוך, כמו בסיומו של יום בבית הספר. התצלומים על הקירות סביב משקפים את המיצב המרכזי ומשכפלים אותו, אך בהיפוך: הכיסא ניצב על הרצפה, ואילו השולחן מונח עליו במהופך כשרגליו מופנות למעלה. עצם הביטוי "אני תלמיד של כיסא", במקום "אני תלמיד של מורה", יוצר שיבוש של היררכיות. בהקשר זה שבתאי מציע בשירו ללמוד מן החפצים במקום מן המורים: "אני קודקוד/ משולש/ שזוויות בסיסו הן לחם וספר" (שם, עמ' 56). ההיפוך שעושה ברסט בין הכיסא ובין השולחן אינו יוצר רק מצב אבסורד קוגניטיבי אלא גם מצב אקספרסיבי, המדגים את הדואליות המהופכת בין "שמחת חיים" לבין "פחד מוות", כפי שאתגרה אותה האמנית נועה יערי. ברסט בחרה לכלול בתוך עבודתה שני טקסטים המספרים על "הזמנת העבודה", שהביאו אותה ליצור מיצב זה. שתי ההזמנות הללו לא מומשו לבסוף בתערוכה, אך בדיעבד ברסט מצאה עצמה מציגה את "שיעורי הבית" שעשתה. הכיסא הפוך על שולחן, כמו מונה ומכנה, הפכו לאיברים בנוסחה שנזרקה לחלל הסטודיו/המחשבה ותבעו התייחסות.

דגנית ברסט

"אני תלמיד של כסא", הצבה, 2010
כסא, שולחן, צבע לבן, צילומים שחור-לבן
מידות משתנות
באדיבות האמנית וגלריה ג'ולי מ.

Deganit Berest

"I Am the Student of a Chair," 2010

Deganit Berest's installation *I Am the Student of a Chair*, whose title is borrowed from the poet Aharon Shabtai "Domestic Poem" (1976), is structured around a basic sign located at the center of the space: an overturned chair placed on a wooden desk, like the chairs overturned at the end of a school day. The photographs on the surrounding walls reiterate this central image in an inverted manner: in these images, an inverted desk is placed on a chair. The very expression "I am the student of a chair," rather than "I am the student of a teacher," undermines existing hierarchies. In this context, Shabtai's poem suggests learning from objects rather than teachers: "I am the apex / of a triangle / whose base angles are bread and a book". The inverted relations between the chair and the table create a cognitively absurd situation, which exemplifies the inverted duality between the "joy of life" and "terrible fear." This installation includes two texts about the works Berest initially planned for this exhibition. Yet instead of presenting these works, Berest chose to exhibit the "homework" she had undertaken in the course of their preparation. The inverted chairs and tables are thus transformed into the parts of an equation that is thrust into the space of artmaking and reflection, demanding our attention.

Deganit Berest
"I Am the Student of a Chair", installation, 2010
Chair, table, white paint, b&w photographs
Dimensions variable
Courtesy of the artist and Julie M. Gallery

דרורה דומיני וזהבה ברקני

בית הספר של המהפכה, 1983 – 2011

שיתוף הפעולה בין הפסלת דרורה דומיני לבין ד"ר זהבה ברקני, מרצה לסוציולוגיה ולחינוך דמוקרטי בסמינר הקיבוצים, נוצר על רקע ימי המחאה החברתית בשדרות רוטשילד בתל אביב, שהיו גם ימי ההכנה לתערוכה "בריסטולים". באותם ימים הפך מתחם השדרה לבית ספר ארעי: הרצאות הועברו, שיעורים נלמדו וקבוצות של משוחחים התגודדו. נדמה היה כי כולם לומדים מחדש את עקרונות הצדק החברתי, כמו בכיכר השוק של אתונה. הפסל של דומיני ברוטשילד פינת בר-אילן הפך לאחד מעמודי התווך הפיזיים של מחנה האוהלים, ואילו ד"ר ברקני פתחה ברוטשילד פינת נחמני את "בית הספר של המהפכה", שהוכיח שהוראה אינה תלויה בכיתת בית ספר. שני האתרים הללו שפעו בריסטולים שהכריזו על רעיונות המהפכה. בין השאר החזירה המהפכה את הבריסטול למרכז הזירה.

סדרת הפסלים של דומיני נעשתה באמצע שנות ה-80, בטכנולוגיה של עץ, למיניציה ושימוש בולט בצבע. החיבור בין לוח כיתה צעצועי, הניצב על חצובה, לבין גיגיות כחולות, בצירוף סימני ניקוד, מעלה על הדעת לימוד של כללי שפה והגייה, כחלק מתהליכי הצמיחה משלבי הילדות המוקדמים לעבר גיבושה של זהות מובנית. דימוי של צמד עיניים מרמז על זהות כפולה ומבלבלת. בתוך הגיגיות שקועים שברים "קוביסטיים" של בקבוקים ומקטעים ארכיטקטוניים של אנדרטות לזכר הנופלים. לעומת האובייקטים של דומיני, המאזכרים לימוד בצל אינדוקטרינציות, ניכרת מהותם השונה של סממני החינוך המהפכני וסרטי הווידיאו מימי המחאה החברתית.

דרורה דומיני וזהבה ברקני

בית הספר של המהפכה, 1983–2011

עץ, יציקות אלומיניום, צבע לוח ירוק, בריסטולים, ניירות ושילוט מ"בית הספר של המהפכה", שדרות רוטשילד, קיץ 2011 מידות משתנות

Drora Dominey and Zahava Barkani

School of Revolution, 1983–2011

The collaboration between the sculptor Drora Dominey and Dr. Zehava Barkani, a lecturer in sociology and democratic education at Hakibbutzim Academic College, began in the context of the social protest that erupted on Tel Aviv's Rothschild Boulevard last summer, during the weeks leading up to the opening of this exhibition. In the course of this period, the boulevard was transformed into a temporary school: lectures were delivered, classes were offered, and groups formed to discuss various subjects. It seemed that all those present were busy relearning the principles of social justice, much like at the ancient Athenian *agora*. Dominey's sculpture on the corner of Rothschild Boulevard and Nachmani Street became a prominent element of the protest tent camp, while Dr. Barkani opened the School of Revolution on the same corner, proving that instruction does not require a classroom setting. These two sites were filled with Bristol boards presenting the tenets of the revolution. Among other things, then, this protest movement brought Bristol boards back to center stage.

Dominey's series of sculptures was created in the mid-1980s using wood, lamination, and prominent colors. The connection forged between a toy easel with a chalkboard, blue basins, and Hebrew vowel signs calls to mind the process of learning a language and its pronunciation rules – part of the developmental process leading from infancy to the formation of a structured identity. An image of a pair of eyes alludes to a double, confusing identity. The basins, meanwhile, contain "cubist" fragments of bottles and architectural fragments of war memorials. In contrast to Dominey's objects, which allude to learning in the shadow of indoctrination, the revolutionary education methods and video footage from the recent social protest clearly belong to a different order of learning.

Drora Dominey and Zahava Barkani

School of Revolution, 1983–2011

Wood, aluminum casts, green chalkboard paint,
paper and banners from the "School of Revolution," Rothschild Boulevard, summer 2011
Dimensions variable

שרגא וייל

דברות השומר, 1945

מדריכי קן השומר הצעיר בשכונת ג'סי כהן, חולון

דברות השומר, 2011

עשרת הדברות של השומר, שנוסחו בשנותיה המוקדמות של תנועת "השומר הצעיר" בגליציה, נתפסו כ"מצפן למוסר השומרי" וקבעו סגנון חיים ואופני התנהגות של תרבות שלמה. מעבר לתביעת ההגשמה וההתיישבות בארץ ישראל, הן מבקשות לעצב אדם חדש, טהור ואיתן בגופו ובנפשו, מתוך תובנה בדבר הפער בין ה"רצוי" לבין ה"מצוי". שרגא וייל (1918-2009), מצייריה המובילים של תנועת "השומר הצעיר", קיבל על עצמו לצייר את עשרת הדברות ב-1945, בזמן שהותו בהונגריה, כשנתיים לפני עלייתו ארצה. הנוסח שעיצב, המושפע מגרפיקה של חיתוך עץ בשחור-לבן, הפך לנוסח הגרפי הקאנוני של "דברות השומר".

מדריכי קן השומר הצעיר בשכונת ג'סי כהן בחולון מבקשים כיום, ב-2011, להנחיל את תוכן הדברות לחניכיהם - חלקם בנינים למשפחות ותיקות ורבים מהם בני עולים ומהגרים מארצות שונות. בניסיון לייצר קריאה מחודשת של הדברות הישנות, תוך כדי עימות עם השינויים העצומים שחלו בתרבות ובערכים החינוכיים, יצרו אנשי הקן וריאציה גרפית משלהם, הלוקחת לעצמה את החירות לשנות את הצבעוניות ואת הפורמט. באמצעות שבלונות מוגדלות הם ריססו את עשרת הדברות על קירות הקן בשכונה, בצבעי בתכלת עם עיגולים צהובים, וכן על קירות המעגל הפנימי במזיאון בת-ים בצבע לבן על קיר צבוע בירוק לוח. ההתייחסות לדברות השומר נקשרת לעניינה של התערוכה במנגנונים חינוכיים סמכותניים ובאופני פעולתם.

Guides of Jessy Cohen Hashomer Hatza'ir clubhouse
Hashomer's Ten Commandments, 2011
Stencil and spray paint on wall
Dimensions variable

מדריכי קן השומר הצעיר ג'סי כהן, חולון
עשר דברות השומר, 2011
שבלונות והתזת צבע על קיר
מידות משתנות

Shraga Weill

Hashomer's Ten Commandments, 1945

Counselors at the Shomer Hatzair Club in the Jesse Cohen Neighborhood, Holon

Hashomer's Ten Commandments, 2011

The ten commandments of the Shomer youth movement, which were defined during its early years in Galicia, were perceived as a "moral compass" for the movement's members, and defined the lifestyle and behavioral codes of an entire culture. In addition to insisting on a pioneering life in the land of Israel, these commandments sought to shape a new, pure, physically and mentally resilient individual, based on an understanding of the gap between the "ideal" and the "real." Shraga Weill (1918–2009), one of the leading painters of the Shomer movement, painted these ten commandments in 1945 in Hungary, two years before he immigrated to Israel. The style of this image, which was influenced by the graphics of black-and-white woodcuts, became the canonical graphic version of the Shomer's commandments.

The counselors at the Shomer Hatzair chapter in Holon's Jesse Cohen neighborhood are currently attempting to transmit these values to the movement's young members – both native Israelis and new immigrants from different countries. In an effort to offer a new reading of these commandments and to acknowledge the major ideological changes that have taken place in the sphere of culture and education, the counselors created their own graphic version of the commandments, while taking certain liberties with the palette and format. They stencilled the ten commandments onto the walls of the local Hashomer Hatzair club against a blue background, and replaced the figures' heads with yellow circles. They employed the same strategy at the Bat Yam Museum, stencilling images onto a wall painted chalkboard green. The re-examination of this youth movements' commandments is related to the exhibition's concern with the functioning of authoritative educational mechanisms.

שרגא וייל

עשר דברות השומר (הדיבר השביעי), 1945

דיו וגואש לבן על נייר

באדיבות ארכיון השומר הצעיר, יד יערי, גבעת חביבה
15x10

Shraga Weill

Hashomer's Ten Commandments (7th Commandment), 1945

Ink and white gouache on paper

Courtesy of Hashomer Hatzair Archive, Givat Haviva, Yad Ya'ari
15x10

אלון אנדורן

שיפור צורה, 2010

(הוצג לראשונה כחלק מפרויקט גמר במדרשה לאמנות, בית ברל)

מיצב זה מטמיע בתוכו מוטיבים משורה של מערכות חינוך ישראליות. הוא מייצר תחביר אחד השזור סביב ריהוט של בית ספר, מוטיבים של תנועת נוער וסמלים של התרבות הצבאית. מרכיבי הריטואלים הגבריים וההרואיים, מלאי הנמרצות אך מבשרי האסון, מתפצלים בין מבנה מרכזי לבין מוקדים מפוזרים של חפצים אישיים ומזכרות. סרט הווידאו מציג מעין תיאטרון בובות, שבו "מקסימיליאן", צבי חסין-אש, ו"קארן הירש", נערת צופים נמרצת, יוצאים לטיול בטבע. הם מבעירים שריפה תוך כדי שריקה עליזה ושירה נלהבת: "נהיה כולנו בחורים / נהיה כולנו בחורות" - שיר שמקורו בתקופת העלייה השנייה. קרני הצבי המסועפות, כסמל זכרי מובהק, והיער הסבוך, המייצג טבע פראי, שתולים בתוך מבנה העשוי ריהוט בית ספרי ומוקרנים על לוח כיתה, להדגשת הממד הדידקטי. המיצב שיפור צורה, ששמו מהדהד את הציווי "חייל, שפר הופעתך", מציע גם היבט אמנותי של הוראת האמנות ועיסוק בצורות. לצד אינוונטר של חפצים מהווי הכיתה, הצופים והצבא, דימוי הבמבי הרך, המתכרבל על ערימת כפתורי מדים צבאיים, ממצה את המפגש בין האתוס הגברי לבין עולם של ילדות ורוך.

אלון אנדורן

שיפור צורה, 2010-2011

שולחנות בית ספר, לוחות ניידים, הקרנת וידאו וחפצים שונים מידות משתנות

Alon Andorn

Form Improvement, 2010–2011

(First presented as part of the artist's graduation project at the Midrasha School of Art, Beit Berl College)

This installation addresses several types of Israeli educational frameworks. Its syntax brings together school furniture, youth-movement motifs, and symbols of military culture. The components of various heroic, masculine rituals, which are suffused with both vigor and premonitions of an impending disaster, are divided up between a main structure and scattered focal points composed of personal possessions and souvenirs. The video work features a sort of puppet theater, in which "Maximilian," "The Fire-Proof Deer," and "Karen Hirsch," an enthusiastic girl scout, embark on a hike in nature. They start a fire while whistling gaily and singing "Let us all be boys / let us all be girls" – a song that dates back to the period of the Second aliyah. The deer's antlers (a quintessential male symbol) and the surrounding wilderness incongruously appear in an environment composed of school furniture. The video is projected onto a blackboard, underscoring the didactic dimension of this work. The installation *Form Improvement*, which alludes to the military injunction to improve one's appearance, is concerned with the artistic dimension of art education and with the use of forms. Appearing alongside an inventory of objects related to the classroom, to the scouts movement, and to the army, the image of the fawn curled up on a pile of buttons taken from military uniforms succinctly represents the clash between a masculine ethos and the tender world of childhood.

Alon Andorn

Form Improvement, 2010–2011

School tables, removable boards, video projection and various objects
Dimensions variable

נעמי סימן-טוב

בריטולים, 1983-1985

הסדרה "בריטולים" של נעמי סימן-טוב, שהוצגה לאחרונה באמצע שנות ה-80, מצביעה על המקור הזניח והנשכח של האסתטיקה הבית-ספרית: הצבעוניות המסוימת של הבריטולים, המוגבלת לכתום-תכלת-צהוב-ירקרק חיוורים, השימוש בטושים ובעפרונות ככלי רישום עיקרי, וכן סגנון השרבוט והקשקוש המחקה את הרישום האוטומטי של תלמיד בשולי המחברת. לדברי סימן-טוב, סדרה זו נבעה מתוך מחשבה שביקשה להגדיר את האסתטיקה הבית-ספרית הזו כנקודת מוצא וכבסיס לעשייתה של אמנות ישראלית. כוונתה הייתה להציע את "שפת הבריטולים" כמרחב חזותי עשיר דווקא, ביחס למה שנחשב כבסיס אוניברסלי באמנות המערבית, נניח אמנות הרנסנס. הפנייה לשפה זו היא בבחינת תפנית נועזת אל "מה שיש, מה שקיים בסביבה", במקום מתיחת הצוואר המאומצת אל מודלים רחוקים.

באמצע שנות ה-80 מיפתה סימן-טוב שדה חדש של מקורות: החל בקישוטי בית ספר וכלה באורנמנטיקה של שטיחים ושמיכות. בתוך כך היא הקצתה גם ל"קישוט" - מילת גנאי בהקשרו של המודרניזם הקלאסי - מרחב של נראות ומקום למחשבה. הבריטולים, כמוהם כדיקטים החשופים של רפי לביא וככריכות הספרים של אריה ארוך, משלבים בין "אנטי-סגנון" ילדי-תלמידי לבין שפה אמנותית גבוהה; בין מצע נתון, הנתפס כ"נמוך", לבין יצירת אמנות. מבחינה זו הסדרה והניסיונות המתנסחים בה משלימים חולייה חסרה ברצף של השפעות באמנות הישראלית.

Naomi Siman-Tov

Untitled (Decoration)

from the series "Bristol Boards," 1982-1984
Felt-pens and pencils on orange bristol board
140x100

נעמי סימן-טוב

ללא כותרת (קישוט)

מתוך הסדרה "בריטולים", 1982-1984
עטי לבד (טושים) ועפרונות על בריסטול כתום
140x100

Naomi Siman-Tov

Bristol Boards, 1983–1985

Naomi Siman-Tov's series "Bristol Boards," which was last exhibited in the mid-1980s, points to the forgotten source of the school aesthetic: the palette of Bristol boards, which is limited to pale shades of orange, light blue, yellow, and green, the characteristic use of magic markers and pencils, and the writing style, which imitates that of student scribbles on the margins of notebooks. According to Siman-Tov, this series was based on an interest in the school aesthetic as a point of departure for the creation of Israeli art. Her goal was to present "the language of Bristol boards" as a surprisingly rich visual sphere. The use of this language constitutes a bold turn to focus on "what exists in our immediate surroundings," rather than seeking inspiration in distant models.

In the mid-1980s, Naomi Siman-Tov mapped out a new sphere of visual sources ranging from school decorations to the ornamental patterns on rugs and blankets. In doing so, she made "decoration" – a forbidden word in the context of classical modernism – present both as a visual element and as a conceptual construct. Like Raffi Lavie's bare plywood supports and Arie Aroch's book covers, Siman-Tov's Bristol boards represent an "anti-style" that infuses the language of high art with a childish, student-like aspect, while transforming a "low" material into a support for a work of art. The experimental vein represented by this series thus appears as a missing link in the chain of influences that have impacted Israeli artmaking.

נעמי סימן-טוב

ללא כותרת, מתוך הסדרה בריסטולים, 1982–1984
עטי לבד (טושים) ועפרונות על בריסטול כתום
70x200

Naomi Siman-Tov

Untitled, from the series *Bristol Boards*, 1982–1984
Felt-tip pens and pencils on orange Bristol board
70x200

דפנה שלום

הצופות: גודד הסלע, בת ים, 2011

דפנה שלום עקבה במצלמתה אחרי קבוצת בנות חברות ב"צופי ים", בגדוד הסלע בבת ים. שלום מתעניינת בתרבות נעורים ישראלית ובריטואלים של תנועות נוער ושל חברות ילדים. הפעם היא מתמקדת בעיקר בבנות, שבחרו בהרפתקה גברית של הפלגה בים מתוך תשוקה להשתוות לבנים. הבנות, הלבושות בחולצות לבנות ועטורות בסמל של צופי ים, מתגודדות בגאווה על החוף ליד הסירות ומציגות הזדהות עמוקה עם הקבוצה ועם המשימה שלקחו על עצמן. מבלי משים הן מגלמות את האתוס הישראלי המחדיר לחינוך האזרחי קודים צבאיים מרוככים – במדים, בטקסים ובשפת הגוף.

דפנה שלום
הצופות, 2011
צילום צבע
מראה הצבה

Daphna Shalom

Sea Scouts: The Rock Club, Bat Yam, 2011

For this work, Daphna Shalom photographed a group of girl scouts. Shalom is interested in Israeli youth culture and the rituals created by youth movements and groups of children. In this instance, she focuses on a group of female sea scouts who chose to embark on the "masculine" adventure of sailing. The girls, who all wear white shirts bearing the insignia of the sea scouts, proudly cluster together by the moored boats, and appear to deeply identify with the group and with the mission they have undertaken. Unknowingly, they also embody the Israeli ethos, which injects softened military codes into civic education in the form of uniforms, ceremonies, and a certain type of body language.

Dafna Shalom
Sea Scouts, 2011
Color photograph
Upper 356x79
Lower 222x9

שי-לי עוזיאל

Baby c'est la vie (קול קורא), 2011

מתי מתחיל החינוך? מהו הרגע הנכון שבו ראוי להתחיל בחינוך לאמנות? שי-לי עוזיאל שלח קול קורא לאמנים וביקש מהם להציע לו סרט וידיאו שירתק תינוקות בני שנה. הוא הקליט את עצמו בעודו משדר את הקול הקורא בכמה גרסאות, שבהן הוא משחק תפקידים שונים: פעם הוא אבא, חביב ומעורר אמון, ופעם הוא נראה כדמות בעלת חזות אפופה ומפוקפקת. במסגרת המיצב מרובה המסכים, הקיף עוזיאל את סרטי הקול הקורא בסרטי וידיאו קצרים, ביתיים כביכול, שבהם צילם את שתי בנותיו הקטנות בעת שהן מבצעות כל מיני מטלות שהטיל עליהן: קפיצה בחבל, הכנת אדנית עם "צמחיית" קלטות ישנות, ועוד. במקרה נוסף הוא הפקיד את המשימה בידיהם של שני אמנים אחרים. כך או כך, האבהות שלו מתערערת, הצעתו מסתבכת, ובסופו של דבר המתקן בן ששת המסכים הופך למערכת סבוכה ומבלבלת. אז מתי מתחילים לחונך את הילדים לאמנות? אולי מוטב לא להתחיל כלל.

שי-לי עוזיאל

Baby c'est la vie (קול קורא), 2011

הצבת וידיאו, שישה מסכים

Shay-Lee Uziel

Baby c'est la vie, 2011

When does the educational process begin? And what is the right moment to introduce art education into a child's life? Shay-Lee Uziel asked different artists to create a video work that would appeal to one-year-old babies. He recorded himself transmitting several versions of this call for works, in which he plays different roles: a fatherly, friendly, and trust-inspiring figure, or a shady character. Uziel surrounded these video projections with numerous other screens featuring short, seemingly domestic video flicks, in which his two young daughters are seen performing various tasks: jumping rope, planting "plants" made of old tapes, and more. In one instance, he simply assigns the task to two other artists. One way or another, his paternal status is undermined, his proposal becomes increasingly complicated, and the six-screen device finally appears as a complex and confused system. When, then, do you start educating children about art? Or is it perhaps best never to begin?

Shay-Lee Uziel
Baby c'est la vie, 2011
Video installation, 6 LCD screens

קרן גלר
ששש... 2008

סרט הווידאו הקצר "ששש..." מבודד מחווה אופיינית בחייהם המשותפים של מורה ותלמידיה - הרגע שבו התלמידים, כדרכם של תלמידים, מרעישים, והמורה מהסה ומרגיעה אותם. מילון התנועות והלחשושים של המורות משעשע ביותר ומציע שפת גוף אישית ודרמטית, המתמזה באצבע מורמת, בתנועות ידיים ובצקצוק שפתיים: "ששש...". הדמויות החינוכיות, כולן מורות-נשים, מפעילות את האמצעי היחיד שיש בידיהן לשלוט בתלמידים, בדומה לאקט ההצבעה של רענן חרל"פ בפסלי המצביעים, גם גלר זיקקה מחווה איקונית מתוך מרחב הכיתה וארגנה אותו כתמה עם וריאציות. פעולת ההשתקה וההיסוי ממחישה את השאלה הסמויה לגבי מהותו של החינוך והאופן שבו הוא מתחולל.

קרן גלר
ששש... 2008
הקרנת וידאו, 35 שניות בלופ

Keren Gueler

Shshsh..., 2008

This short video work isolates a gesture characteristic of a specific classroom moment – the moment when a teacher attempts to quiet down her noisy students. The vocabulary of gestures and whispered words uttered in this context is highly amusing, centering as it does on a personal and dramatic body language that includes a raised finger, hand motions, and a whispered "Shshsh..." These pedagogical gestures are performed by different women who use the only means at their disposal to control their students. Much like Ra'anan Harlap, who created sculptures of students raising their hands in class, Gueler distilled a single iconic gesture from the sphere of the classroom, creating a series of variations on a theme. This act of silencing, moreover, raises questions concerning the essence of the educational process, and the manner in which it is undertaken.

Keren Gueler
Shshsh..., 2008
Video projection, 35 seconds loop

רותי סלע

לבנת, 2003

בעודה "מחופשת" ללימור לבנת, שרת החינוך לשעבר ושרת התרבות כיום, שואלת רותי סלע ילדון חמוד בן שלוש האם עשתה שגיאה כשרת החינוך או שמא כל מעשיה ראויים בעיניו. הילד, השקוע בבניית גדר או חומה מאבני לגו - עקיצה פוליטית תמימה כביכול - מרגיע את ה"שרה". סלע מקשה עליו עוד ועוד, מכווצת את לחיה בחיקוי הצלקת המפורסמת של הגב' לבנת, ושואלת בקול: "מי אני?"; "לימור לבנת", עונה הילד הצייתן ומחייך, לא מודע עדיין לפערי הכוחות בינו לבין מי ששולטת על חינוכו בעתיד ומחליטה מה יילמד ומה ייבלע לתוך השכחה.

Ruti Sela

Livnot, 2003

Disguised as Minister of Culture (and former Education Minister) Limor Livnat, Ruti Sela asks a cute three-year-old boy whether she made any mistakes during her tenure as Education Minister, or whether he supports all of her decisions. The child, who is busy building a Lego wall – a seemingly innocent act with an underlying political resonance – attempts to reassure the "minister." Sela continues to press him, sucking in her cheek in imitation of Minister Livnat's famous scar, and asking in a loud voice: "Who am I?"; "Limor Livnat," the smiling child answers obediently, unaware of the power that this woman wields concerning his future education, as well as concerning decisions about what will be studied and remembered and what will be obliterated.

Ruti Sela
Livnot, 2003
Video projection, 3:00 min

רותי סלע
לבנת, 2003
הקרנת וידאו 3:00 דק'

רוני להב והיידו מוטולה

מעוף הדבורה (מתוך: דקה דומייה), 2009

לאט ובהדרגה חולפת המצלמה על פני קבוצת נערים ונערות תיכון בשעת הטקס של יום הזיכרון. בעודם לבושים חולצות לבנות כנדרש, הם עומדים או יושבים ואינם נעים. הסרט, המפוצל בין שני מסכים גדולים, אינו כולל סאונד; כך הצופה מנותק ממהלך הטקס, מהנאומים ומהשירים. לעיניו נגלים בני העשרה המצופפים דמומים ומונומנים, כאשר השעמום מתפשט על פניהם ללא יכולת להסתירו. לחלקם נעצמות לרגע העיניים, והם מתעשתים מיד; אחרים משעינים ראש על כתפי חבר או חברה. הטקס המתרחש בחצר מתיש, והחום מערפל עוד יותר את ההכרה. לפתע ניכרת התרחשות בתוך קבוצת הנערים: דבורה מהירת-טוס נוחתת הישר ביניהם וגורמת למהומה גדולה. ללא סאונד, אין שום יכולת להבחין בזמזום מראש אלא רק לצפות באירוע המפתיע. אחרי דקה הדבורה נעלמת והכול שב למסלולו: העמידה הדמומה, הנמנום, השעמום. העבודה *מעוף הדבורה* עוקבת אחרי אחד הריטואלים המרכזיים בחינוך הישראלי ומשקפת את המרחק העצום בין השאיפה של המחנכים לעורר אמפתיה לבין הבעת הניתוק הרגשי של התלמידים.

רוני להב והיידו מוטולה

מעוף הדבורה (מתוך: דקה דומייה), 2009

הקרנת וידאו, 3:26 דק'

Roni Lahav and Haidi Motola

The Flight of the Bumblebee, 2009

Slowly and gradually, the camera scans the faces of a group of high school students during a Memorial Day ceremony. Dressed in the requisite white shirts, they sit or stand without moving. This split-screen projection does not include any sound, so that the viewer is detached from the speeches and songs performed in the course of the ceremony. Instead, the focus is on this crowded, silent, sleepy group of teenagers, who cannot hide their bored expressions. Some of them momentarily close their eyes, and then immediately force them open; others lean their head on the shoulder of a friend. The ceremony taking place in the school yard is exhausting, and the heat further serves to diffuse their attention. The sudden arrival of a bumblebee in their midst causes serious commotion. In the absence of sound, it is impossible to hear the buzz of the approaching insect, so that its appearance is truly surprising. A minute later, the bumblebee flies off and the event resumes its course: the motionless students, the fatigue, the boredom. *The Flight of the Bumblebee* captures one of the central rituals of the Israeli education system, while revealing the distance between the attempt to awaken the students' empathy and their state of emotional detachment.

Roni Lahav and Haidi Motola

The Flight of the Bumblebee (from *Minute of Silence*), 2009

Video projection, 3:26 min

יוחאי אברהמי

משמרת לילה, 2010-2011

יוחאי אברהמי צילם בשעות הלילה מתחם מגורים נטוש של סטודנטים בבית ספר טכנולוגי באי דאבו-דו שבקוריאה הדרומית. בעזרת פנס מהבהב הוא משוטט בין תאי לוקרים ריקים, שנותרו בהם גרב יחידה או כדורסל מעוך, מרים מהרצפה קרעי ספרים, שברי רהיטים וחפצים אחרים, מרפרף על לוחיות עם שמות הסטודנטים הכתובים בקוריאנית ומשחזר בדמיון חיי קהילה לומדת. לצד הקרנת הווידיאו, המיצב של אברהמי כולל שולחן רחב ידיים ועליו מונחים מודלים עשויי קלקר של מכשירים טכנולוגיים שבנו תלמידי בית הספר והופיעו בחוברת מצולמת. קרן האור הנודדת על פני השולחן מעצימה את האסתטיקה האפולולית שבה נקט האמן, בעודו עוסק בתיעוד המתחם, המהוגן דווקא, של מגורי סטודנטים. אברהמי מציג ארכיאולוגיה אתנוגרפית של תרבות טכנולוגית שנכחדה ובוחן אם ניתן לזהות את מהותו החינוכית של המתחם על פי שרידיו וממצאיו המפוזרים.

יוחאי אברהמי

2010-2011, *School Night Watch*

הצבה והקרנת וידאו, 7:52 דק'

מידות משתנות

Yochai Avrahami

School Night Watch, 2010–2011

Yochai Avrahami filmed this work at night in the deserted dormitory of a former technological college on Daebu Island, South Korea. Using a flickering flashlight, he wanders among empty lockers containing a loan sock or squashed basketball. Glancing at name plaques written in Korean, he imagines the life of the student community that once inhabited this building. In addition to this video projection, the installation includes a large table bearing Styrofoam models of various technological devices created by the students, which were photographed in a brochure found by the artist. The lone ray of light wandering across the table enhances the dark aesthetic that infuses the documentary images of this formerly respectable dormitory building. Avrahami presents an ethnographic archeology of an extinct technological culture, and attempts to capture the educational character of this building based on various vestiges and scattered finds.

Yochai Avrahami
School Night Watch, 2010–2011
Video installation, 7:25 min
Dimensions variable

ג'וזף שפרינצק

רבים אומרים כן, תסכית רדיו, 2010

על-פי מחזה לימודי (אופרת בית ספר) מאת ברטולט ברכת (נכתב ב-1929).

ג'וזף שפרינצק משחזר סיטואציה של האזנה לתסכית רדיו: ישיבה בכורסה ביתית, בחלל סלוני מרופד בשטיח ומואר במנורה עומדת. בתוך החלל נשמעים בעוצמה צליליו של מחזה רדיופוני: אחד המחזות הדידקטיים של ברטולד ברכת, האומרים כן / האומרים לא, שנכתב סמוך ל-1930. ברכת עצמו הכתיר טקסט זה כ"אופרת בית ספר", כותרת המשייכת אותו בבירור לתמטיקה של יחסים בין מורה לתלמיד. המחזה מופיע בקובץ הקרוי האמצעים שיש לנקוט, המעיד כשלעצמו על סמכות המפעילה את כוחה כלפי הנתונים תחתיה. המחזה מושמע פעמיים, פעם בגרסת ההסכמה ופעם בגרסת הסירוב. הוא מכיל בתוכו את גרעין הקונפליקט בין הציות לסמכות לבין ההרהור הרפלקסיבי והפצעתה של התודעה הביקורתית.

ג'וזף שפרינצק

רבים אומרים כן, תסכית רדיו, 2010

על-פי מחזה לימודי (אופרת בית ספר) מאת ברטולט ברכת (נכתב ב-1929)

תרגום: אהרן שבתאי

הוצאת שוקן, 2001

מחזיקה: ירדן ארז

עיצוב סאונד ואפקטים: יניב קוריס

העבודה נוצרה במסגרת מעמותה במרכז לאמנות ומדיה ע"ש דניאלה פסל

ובתמיכת הזירה הבין-תחומית

Josef Sprinzak

Many Say Yes, radio drama, 2010

Based on a school opera by Bertolt Brecht (written in 1929)

Josef Sprinzak reconstructs the experience of listening to a radio drama in a domestic armchair, which is located in a living room complete with a rug and a standing lamp. The sounds powerfully pervading this space are those of Bertolt Brecht's didactic play *The Yes Sayers / The Nay Sayers*, which was written in 1929. Brecht himself described this text as a "school opera," a title that clearly associates it with the thematic of relations between teachers and students. This play appears in an anthology titled *The Means That Must Be Taken*, which similarly alludes to the power exercised by a given authority over its subjects. The play is heard twice, in both the *Yes-Sayers* and the *Nay-Sayers* versions; it embodies the conflict between obedience to authority and between self-reflection and the dawning of a critical awareness.

Josef Sprinzak

Many Say Yes, radio drama (detail), 2010

Based on a school opera by Bertolt Brecht

Hebrew Translation: Aharon Shabtai

Shocken Publishing House, 2001

Music: Yarden Erez

Sound Design and Effects: Yaniv Kuris

This work was created as part of the Mamuta project at the Daniela Passal Art and Media Center, with the support of Hazira – Performance Art Arena

האומר כן

1

המקהלה הגדולה:

מה שחשוב ללמוד מעל לכול הוא להסכים.
רבים אומרים כן, ובכל זאת אין הסכמה.
רבים אינם נשאלים, ורבים
מסכימים לרברים מוטעים. לכן:
מה שחשוב ללמוד מעל לכול הוא להסכים.

[המורה בשטח 1, האם והילד בשטח 2]

המורה: אני המורה. יש לי בית־ספר בעיר ויש לי תלמיד
שאביו מת. רק אמו היא שדואגת לו. כעת אלך אליהם
ואפרד מהם לשלום, כי בקרוב אצא למסע להרים. מחלה
נוראה מתפשטת אצלנו, ובעיר שמעבר להרים גרים כמה
רופאים גדולים. [הוא הופק על הדלת] האם אוכל להיכנס?
הילד [עובר משטח 2 לשטח 1]: מי זה? הו, המורה כאן,
המורה בא לבקר אותנו!
המורה: מדוע זמן רב כלי־כך לא באת לבית־הספר בעיר?
הילד: לא יכולתי לבוא משום שאמי חלתה.
המורה: לא ידעתי שגם אמך חולה. בבקשה אמור לה מיד
שאני כאן.

אביטל גבע

מתקן לגידול אצות - החממה האקולוגית בעין שמר, 2011

החממה האקולוגית בעין שמר מתפקדת כחממה לחינוך בלתי פורמלי. התפיסה החינוכית של החממה מבקשת להציב במרכז את ההתמודדות עם בעיות לא פתורות ולקיים מפגשים אקולוגיים המאתגרים את החשיבה של משתתפיהם. החינוך אינו מתפקד כמשנה סדורה וכמנגנון שיטתי להעברה ליניארית של ידע אלא כמהלך של חיפוש פתרונות והצבת משימות וכאבן שואבת למחקר, להמצאה ולגיבוש תובנות. המתקן המוצג בתערוכה מבקש לענות על האתגר: כיצד לגדל אצות ירוקות באמצעים זולים ופשוטים לצורך ייצור דלק ירוק? מושבת האצות מתרבה ומתפתחת באמצעות מתקן עץ, בקבוקי פלסטיק בשימוש משני וצנרת המזרימה אוויר פנימה.

אביטל גבע

מתקן לגידול אצות - החממה האקולוגית בעין שמר, 2011
עץ, בקבוקים ממחזור, חמצן, מים
החממה האקולוגית בעין שמר
מידות משתנות

Avital Geva

Device for Algae Cultivation – The Ecological Greenhouse, Ein Shemer, 2011

The ecological greenhouse on Kibbutz Ein Shemer functions as a hothouse for informal education. The greenhouse's educational approach centers on examining unresolved problems and holding ecological discussions that challenge perceived ideas. Education, in this context, is not an ordered discourse or systematic mechanism for the linear transmission of knowledge; rather, it is a strategy for exploring solutions and defining tasks, and a framework for research, inventions, and insights. The device featured in this exhibition was designed to provide a cheap, simple way of cultivating algae for green fuel. The algae colony grows in plastic bottles arranged within a wooden structure, and receives fresh air through a system of tubes.

Avital Geva

Device for Algae Cultivation – The Ecological Greenhouse, Ein Shemer, 2011

Wood, water, Oxygen

The Ecological Greenhouse, Ein Shemer

Dimensions variable

ברי סטון לי אוטופיה

מרכז מידע

מרכז המידע מביא אל המרחב הרעיוני של התערוכה את הצורך הדחוף לדון בסוגיות מהותיות הקשורות לחינוך ולחשוב מחדש על תפקידן של מסגרות חינוכיות בפיתוחה של חברה אזרחית פתוחה, בריאה ותוססת. מרכז המידע, הממוקם בלב התערוכה, עמוס בספרים, בתיקי פרויקטים, בתיקיות מחשב, בניירות ובכלי כתיבה. הוא מכוון את המבט לעבר מחשבות אלטרנטיביות בתחום החינוך ופורש מניפה רחבה של רעיונות, תיאוריות, פרויקטים שממשו ופנטזיות שרק שורטטו ונהגו לגבי מרחב בית הספר, טיבה של הסביבה הלימודית, הקשר בין חינוך לאמנות, וכן מהות המושגים "מורה" ו"תלמיד". מרכז המידע נוצר בהתבסס על שיתופי פעולה עם גופים חינוכיים רבים ושונים, ולהם התודה.

תרמו ספרים למרכז המידע: הוצאות הקיבוץ המאוחד, ספריית הפועלים, מאגנס, מופת, רמות, שוקן, מסדה, בבל, מכון ברנקו וייס, הד דגן, הוצאת אח

SCHOOLING art

Avital Geva	89 - 86
Josef Sprinzak	85 - 82
Yochai Avrahami	81 - 76
Roni Lahav and Haidi Motola	75 - 70
Ruti Sela	69 - 68
Keren Gueller	67 - 64
Shay-Lee Uziel	63 - 60
Dafna Shalom	59 - 56
Naome Siman-Tov	55 - 52
Alon Andorn	51 - 46
Shraga Weill and Hashomer Hatz'a'ir Counselors, Jessy Cohen club	45 - 42
Drora Dominey and Zahava Barkani	41 - 36
Deganit Berest	35 - 32
Nurit Yarden	31 - 28
Ra'anan Harlap	27 - 24
Hedva Atlas Ben-David	23 - 20
Sasha Serber	19 - 16

על המנהל המיני
במלך ועוד
איתם עומדים
אשר עומדים
אשר עומדים

השלימה
השלימה
השלימה
השלימה
השלימה

השלימה
השלימה
השלימה
השלימה
השלימה

השלימה
השלימה
השלימה
השלימה
השלימה

קשוח
קשוח
קשוח
קשוח
קשוח

השלימה
השלימה
השלימה
השלימה
השלימה

מודלים חלופיים למרחבי לימוד

קורס מודלים חלופיים ללמידה והוראה

ד"ר אורית פרנפס - בית-ספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב
מר גלעד בבצ'וק - המכון לחינוך דמוקרטי, סמינר הקיבוצים

הקורס הינו קורס סדנאי במסגרת התכנית לתואר שני בחינוך דמוקרטי, בחוג למנהל ומדיניות בחינוך, בית-ספר לחינוך, באוניברסיטת תל-אביב. הקורס פותח והועבר במשך שנתיים על-ידי אורית פרנפס וגלעד בבצ'וק. השנה יועבר הקורס על-ידי אורית פרנפס ויעל בונה-לוי. במהלך הקורס נחשפים משתתפיו לפילוסופיות חינוכיות שונות, תוך בחינה ביקורתית של מודלים שונים ללמידה דרך התבטאויותיהם בבתי-ספר שונים, הן מסורתיים והן אלטרנטיביים וניסויים בארץ ובעולם. הקורס מזמן למשתתפיו התלבטות בסוגיות העוסקות במשמעותה של למידה, דרך מגוון של נקודות מבט הנגזרות מפילוסופיות חינוכיות שונות. מטרתה של חקירה זו להביא לגיבוש של תפיסת עולם חינוכית מבוססת הנשענת על גיוון תיאורטי רחב. לצד הדיון התיאורטי, מושם דגש על התבוננות וחקירה של ההווה החינוכית ומופיעה השוניה של הלמידה בתוך מסגרות חינוכיות קיימות, כמו בתי ספר דמוקרטיים, אנתרופוסופיים, פרוגרסיביים פתוחים וכו'. מרכיב מהותי בקורס הינו פרוייקט אורך שבמהלכו מגבשים הסטודנטים מודלים לבתי-ספר אוטופיים שממשים את תפיסתם החינוכית כפי שזו מתעצבת במהלך הקורס.

אפרת טוב-וורד,
מרכז חיים
מודל למרחב לימוד,
2011

יצירה-עצמית של ייצוגים ויזואליים על-ידי תלמידים, ללמידה, חשיבה והבנה

ד"ר אורית פרנפס, טלי אדרת-גרמן, אפרת טוב-וורד, רותם טרכטנברג

הרעיון של יצירת ייצוגים ויזואליים על-ידי תלמידים מתבסס באופן עמוק על תפיסה קונסטרוקטיביסטית - הבניית ידע פעילה על-ידי התלמידים תוך שימוש במשאבי הידע הקיימים אצלם. תלמידים מגיעים למפגש עם תוכן חדש טעונים במשאבי ידע רבים, מתוך למידה קודמת או מתוך התנסויות. כאשר הם מתבקשים ליצור ייצוגים ויזואליים המסבירים את התוכן, עליהם לארגן את ההבנה הנוכחית שלהם על-ידי ביטוייה כייצוג ויזואלי. זו כמובן תחילת הדרך - מכאן הם מפתחים את ההסבר הויזואלי, דנים בו עם חבריהם, מעמתים אותו עם רעיונות חדשים, ומשפרים ומשכללים אותו לאורך התהליך. בדרך זו לא נוצר נתק בין הידע האישי של התלמיד לבין הידע המדעי. הידע האישי מתפתח בצורה אורגנית ודינמית והופך בהדרגה לאורך התהליך לידע מדעי. אנו מאמינים כי למידה המשלבת יצירה עצמית של ייצוגים ויזואליים מהווה אמצעי לקידום למידה והבנה. אנו חוקרים את הפוטנציאל שבתהליך יצירה עצמית של ייצוגים ויזואליים (ציורים, שרבוטים) על ידי תלמידים, לצורך חיזוק ופיתוח ההבנה שלהם בתחומים קונספטואליים קשים להבנה.

טרכטנשולה

רותם רונן, רותם טרכטנברג, רמית אבידן

שמו של בית הספר האוטופי: "טרכטנשולה" (Trachten - לחשוב, ו- Schule - בית ספר) רומז על חזונו. בית הספר שם לו למטרה לפתח תלמידים חושבים. תלמידים עצמאיים, בעלי מודעות עצמית ועוצמה נפשית, בעלי ערכים של כבוד הדדי, פלורליזם ומודעות סביבתית וחברתית. בית הספר ישאף לנהל דיאלוג מתמיד בין האדם לסביבתו, תוך מודעות אקולוגית ואסתטית גבוהה, ויקפיד על מתן חופש בחירה לתלמידיו. העיקרון החשוב ביותר של בית הספר הוא האדם. כל העקרונות האחרים גמישים למען אושרו ומימושו של כל אדם בבית הספר.

<p>מרכז חיים אפרת טוב-וורד</p>	<p>מרכז חינוך בקהילה סליה (צילה) אשביע, איילת זינגר-שוצמן, ורד גורפינקל, אפרת שדה</p>
<p>"מרכז חיים" נמצא בלב הקהילה הסובבת אותו והוא מתייחס למעגל חיים שלם, מינוקות עד בגרות. המרכז מכיל שני חלקים בלתי נפרדים המקיימים ביניהם יחסים צמודים והדדיים: מרכז יום חינוכי לילדים ונוער בגילאי 0 - 18, ומרכז חינוך קהילתי הפועל בשעות היום והערב עבור כלל הקהילה. המרכז מעודד תהליכי יצירה תמידיים ומזמין לעיצוב פעיל של הקהילה, בכל רגע ורגע, על-ידי חברי קהילה מכל הגילאים. המרכז מטפח למידה והוויה הוליסטית ומתייחס אל האדם השלם על כל רבדיו: הפיזי, הרגשי, האסתטי, המוסרי, הרוחני, האינטלקטואלי והחברתי.</p>	<p>"מרכז חינוך בקהילה" ממוקם במרכז של שכונה עירונית המורכבת מאוכלוסייה הטרוגנית. בליבו של "מרכז החינוך" נמצא בית-חינוך הרואה את עצמו כחלק אורגני מהקהילה ומאמין שלימודים מתרחשים כל הזמן ובכל מקום. לכן אין צורך להרים גדרות וליצור חיץ סביב המרחב הפיסי שבו הוא שוכן. כנגזרת מהתפיסה הזו, רבים מתהליכי הלמידה של תלמידי בית החינוך מתרחשים באתרים שונים במרחבי הקהילה, ב'פקולטות' המתמחות בתחומי דעת מגוונים. המרכז מקיים שיתופי פעולה פנים וחוץ קהילתיים המבוססים על כבוד והוקרה לאדם ולסביבה. עיקרון מוביל בתכנית הלימודים הוא למידה מתוך חוויה והתנסות ופיתוח תחושת שייכות ומעורבות כלפי המקום והסביבה.</p>
<p>קבוצות צמיחה - מערכת חינוך מקבילה שאינה מבוססת על בתי ספר יריב יערי, אמיר פורת</p> <p>הרעיון המרכזי של "קבוצות צמיחה" מתייחס ללמידה בעולם האמיתי, מחוץ לכיתה, בשילוב דגש על מיומנויות חברתיות בקבוצת תלמידים רב-גילית. זהו פיתוח של רעיון הלמידה הביתית (Home Schooling), והרחבתו אל למידה קהילתית, והוא נועד להציע תחליף לבית הספר הרגיל לתלמידים שיתאימו. מסגרת הלימודים מבוססת על מחנך בודד וקבוצת תלמידים קבועה. המחנכים אחראיים להפעיל 'חד' חברתי, לקיים למידה, לעורר דיונים, ליזום פעילויות ולארגן לימוד-מותאם-אישית במרחב הקהילה, במחזיאונים, באוניברסיטה, במפעלי תעשייה ובאזורי מסחר, בחקלאות ובביתם של פנסיונרים, במחשבים וברשת, בתיאטראות וברשויות המוניציפאליות, במשרדי עורכי דין ובמשאיות תנובה... זוהי למידה המתבססת פחות על דיסציפלינה סדורה ולינארית ויותר על החיבור לעולם האמיתי ולרכישת מיומנויות חיים. התלמיד של "קבוצות צמיחה" יהיה יותר עצמאי, יותר סקרן, יותר יודע ויותר מנהיג.</p>	

<p>בית שיח - מרכז אינטלקטואלי לחוויות למידה והעשרה אורלי קרדו ויפתח שטיין</p>	
<p>בית חינוך דיאלוגי שבמרכזו עומדת ההכרה וההבנה כי לב התהליך החינוכי נמצא בהשקפה בין תחומי ידע וחיים שונים, ובראש ובראשונה - בין הלומד והמלמד. הייחוד שלנו נמצא בראיית תפקידו של המורה. הוא "מספר הסיפור", The story teller, על כתפיו מוטלת האחריות ליצור את חדות הלמידה והסקרנות. הוא הדמות המרכזית בחייו של התלמיד והוא זה שאמון על יצירת הקשר בין האינטלקט לבין הרגש ומתוך כך, הוא מצפן עבור התלמיד ואליו הוא פונה בשאלות מכל תחום. הלמידה היא רב-תחומית, מתרחשת בקבוצות רב-גילאיות ומאפשרת בתוכה כר נרחב של הזדמנויות לקהילה, ובעיקר לבני המשפחה של החניכים, לתרום להוראה ולהביא מעולם הידע והניסיון שלהם לתוך כותלי בית השיח. בית הספר נמצא בתוך חורש זיתים ושבילים רבים מובילים לשעריו. הוא יעניק השכלה רחבה, הכוללת תחומי אמנות ויצירה, דרך מתמטיקה ומדעים ועד לעבודות ידניות, חקלאיות ומלאכות.</p>	
<p>יסודות נועה בשן, מירית הגלבוט-סופר, גילי טורן-פינצ'בסקי</p>	<p>"ביצפר" סער פלדמן, אורית אייזן, שירי פלק-נייקרוג</p>
<p>...לאחר מסע ארוך ועמוק של בניית בית הספר, התיישבנו סביב שולחן בעמק החולה עם הפנים לגולן והתחלנו לחשוב על שם לבית הספר שלנו - שם שיהווה תרכיז לכלל ההוויה עליה חלמנו. ארבעת היסודות בטבע, לצד היסוד הרוחני, הרגשי, הפיזי והקוגניטיבי, היוו את בסיס החשיבה בתכנון המרחב המאפיין את המהות השלמה שחיפשו. הבנו שזה השם המדויק את המרחב הלימודי כולו: "יסודות". זה השם המגלם בתוכו את עקרונות תפיסתנו, תוך ויתור מודע על פעימות התקופה. מה תמיד נשאר בעולם ובאורח החיים</p> <ul style="list-style-type: none"> • הבריאה הנכון לאדם? • מהם האיזונים הנדרשים? • ומה היא ההוויה החינוכית שתיצור את הנכון • והתמציתי לילדות ולהתפתחות בריאה? 	<p>"ביצפר" שלנו בנוי באופן שיתאים לכל עיר, יישוב או קהילה באשר הם. מטרותיו: פיתוח לומד אוטונומי, סקרן ובעל מעוף, בעל מודעות עצמית לרצונותיו וליכולותיו, הפועל מתוך נטיה טבעית והנעה פנימית. זאת, לצד פיתוח מיומנויות חברתיות ורגישות לזולת; יצירת קהילה שוויונית ופלורליסטית, המחויבת למעורבות חברתית של כלל חבריה - ילדים, הורים ואנשי צוות. בית הספר ויתר על לימוד פרוטגלי לטובת לימוד באמצעות פרויקטים מחקריים והמבנה הפיזי שלו הוא עגול, על מנת ליצור תחושה של שוויון, זרימה, שילוב בין הפנים לחוץ והזדמנויות ללמידה מסוגים שונים.</p>

פרויקטים חינוכיים של עיריית בת ים

"תכנית כוכבים" עיריית בת ים

תכנית "כוכבים" פונה לילדים ובני נוער המתגוררים בבתי ים והמוגדרים (על-ידי גורמי רווחה וחינוך) כחיים במצבי סיכון. התכנית מציעה להם תמיכה וליווי אישי באמצעות חונכים, המלווים אותם בלימודים ומספקים להם מענה רגשי וכלים אישיים להתמודדות טובה יותר עם העולם. "כוכבים" מזהה את הילדים ובני הנוער הזקוקים לחיזוק ומבקשת לייצר למענם הזדמנות שווה, לחבר אותם מחדש לקהילה ולאפשר להם לחוות חוויה של הצלחה והשתלבות.

עיצוב מרחבי למידה ואוריינות חזותית לימור ליבוביץ

"אוריינות חזותית היא תחום תוכן המסייע למימוש הפוטנציאל הגלום בקריאה ביקורתית ולניתוח ופרשנות של הייצוגים החזותיים של מרחבי הלמידה שהוקמו בבתי הספר. תחום זה מהווה חלק מקידומה של הוראה עדכנית וחוויתית. הגברת המודעות בקרב מחנכים ומנהלים לחשיבות הסביבה הלימודית והקריאה הביקורתית של הטקסטים החזותיים בבית הספר משפרת את חזותו. כך גם מועצמות התחושות החיוביות של התלמידים, של הצוות ושל ההורים כלפי בית הספר."
* מתוך: לימור ליבוביץ, "עיצוב מרחבי למידה ואוריינות חזותית" במרכזי פסג"ה, משרד החינוך

חינוך אלטרנטיבי

בית-ספר מיתר - חינוך דיאלוגי

דני לסרי

החינוך הדיאלוגי מתאפשר על ידי יצירת מרחבים מכבדים שבהם מתרחשים מפגשים מוקירים בין מבוגרים לילדים. מקומות שבהם רואים את הילדים לא רק כמסדרון בדרך לבגרות, אלא כאנשים בזכות עצמם, הזכאים לאיכות חיים כאן ועכשיו, לקראת מימוש והבשלת מלוא עוצמתם המחוללת. "חינוך דיאלוגי" משמעותו קיום דיאלוג בזמן אמת עם הילדים מתוך הקשבה, כבוד ושמחה אמיתית להיות לצדם, מודרכים על-ידי התובנה, שהדרך להיות מבוגר משמעותי, עוברת דרך האפשרות להיות ילד החי את חיי בן-השבע שלו באופן משמעותי. אכן, הילד הוא אבי האדם. החיים בבית הספר הדיאלוגי מתנהלים במתכונת רב-גילאית, ומתפתחים סביב מסגרות קטנות, הפועלות בקנה מידה קהילתי, המאפשר הכרות אישית עם כל אחד. הלימוד מתרחש במרחבים ביתיים, לא פורמליים, משפחתיים, גמישים, לא ציבוריים ולא ממסדיים באופיים. מקומות בהם לכל איש יש שם ומתקיימת בהם חירות אישית מונהגת היטב.

חינוך דמוקרטי

יעקב הכט

מטרת ביה"ס לאחר ניסיון "ההגדרה מחדש" יהיה לפתח בתלמיד את הכוחות לבחור וליצור את המציאות בה הוא מעוניין לחיות ואת היכולת לראות את המציאות העכשווית כמציאות גמישה, רבגונית ורב כיוונית. לאחר ה"הגדרה מחדש" התלמיד יוסט מהמקום הפסיבי שבו הוא היה ב"ביה"ס הישן" - שהגדיר לתלמיד את מטרותיו, יעדיו, התפוקות הנדרשות והדרכים המדויקות לביצוען.

ביה"ס העתידי שאני מתאר - יראה כמטרתו העיקרית את שינוי מיקום התלמיד במערכת למקום אקטיבי ופעיל כך שביה"ס ישמש כשדה התנסות והכשרה לתלמיד בתחומים של יצירה והשפעה על ייצוב חייו. בביה"ס התלמיד יתמקד בברור בזיהוי מטרותיו האישיות והחברתיות ויפתח כוחות כך שיוכל לכוון את חייו בהתאם למטרות אלו. בנוסף, ביה"ס יכוון ויחנך לערכי "זכויות האדם" ו"צדק חברתי" ויקפיד על יישומן בביה"ס. השם שבו אני משתמש לתיאור מערכת חדשה זאת, הוא - "ביה"ס הדמוקרטי"

"עיר חינוך - רשת חברתית לומדת" נתיב מערכת החינוך במאה העשרים ואחת

יעקב הכט

"על פי החזון של "עיר חינוך - בעיר החדשה" במאה העשרים ואחת, כל אזרח ישתמש במרכזי הלמידה העירוניים כדי לקדם את חייו. כלומר, העיר כולה נהפכת ל"רשת חברתית לומדת", המקדמת את כלל תושביה. כך יכולה כל מסעדה בעיר לשמש חלק מבית הספר הקולני העירוני, וכל בנק להוות חלק מבית הספר העירוני ללימודי כלכלה. בעצם לא מדובר רק בארגונים; כל אדם, צעיר או מבוגר, יכול להציע את מומחיותו, כך שהעיר כולה תיהפך לקמפוס ותספק חוויות למידה לאורך החיים ובכל התחומים."
* מתוך: יעקב הכט, "עיר חינוך, אמנות שיתופי הפעולה."

פרויקט אמן-חורה

משרד התרבות, המדע והספורט

אייל פריד

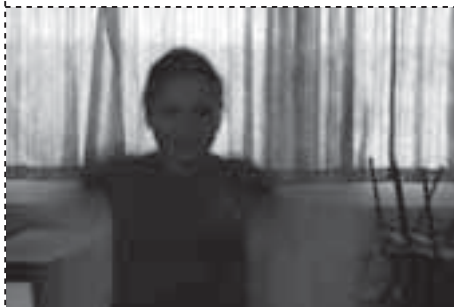
בית חינוך ומדעים תיכון ג'לג'וליה

"העברתי קורס צילום לתלמידי תיכון ג'לג'וליה. הפגישות היו אינטימיות ונערכו בספריית בית הספר לאחר שעות הלימודים. לרשות התלמידים עמדו שתי מצלמות דיגיטליות פשוטות, שנרכשו על ידי בית הספר. המצלמות עברו בסבב: כל תלמיד קיבל את המצלמה ליומיים בשבוע. בשלב מוקדם יחסית של התוכנית הבנתי שנפלה לידי הזדמנות חד-פעמית לתייעוד ישיר של חיי הכפר, כמעט ללא תיווך. לשם גם כיוונתי את התלמידים. ביקשתי מהם לקחת את המצלמה לכל מקום ולצלם את חיי היומיום שלהם: בית, הורים, חברים, החדר, נוף מהמרפסת וכד'."

אנה ים

חטיבת ביניים "ברנר", פתח תקווה

"חשוב היה לי להעביר את הפרויקט בבית ספר המשלב תלמידים עולים ותלמידים צברים. פניתי למשרד הקליטה בחיפוש אחר בית ספר מתאים, ודרכו הגעתי לחטיבת ביניים "ברנר" בפתח תקווה. במהלך הפרויקט עבדתי עם שלוש קבוצות, הכוללות 10-12 תלמידים כל אחת. בעזרת היועצת ומנהלת בית הספר יצרנו קבוצות הטרוגניות. בהתחלה התלמידים היו חסרי סבלנות לעניין, אך אט-אט הם פיתחו הבנה וסבלנות. לשמחתנו, האינטראקציה שנוצרה בקבוצה הדו-לשונית חיזקה את התלמידים העולים וקירבה בינם ובין הילדים הצברים."

בית חינוך אישי

"עיקרון מרכזי שעליו מושתת המודל הוא קשר משמעותי בין המורה לבין תלמידיו, כמו גם בין התלמידים לבין עצמם כקבוצת שווים. עיקרון נוסף הוא שמערכת החינוך היא ארגון לומד ומתפתח על כל ענפיו: בתי הספר, חדרי המורים, צוותי ניהול, וכנגזרת - כיתת הלימוד וכל תלמיד ותלמידה. לכל אדם במערכת - ממנהל בית הספר ועד ילדי הגן - יש חזקות וכישורים ייחודיים. משימתנו היא לצאת למסע אישי עם כל פרט לגילוי הייחודיות הטמונה בו - כוחותיו, יכולותיו והאפשרות לממשן. ההתמקדות בחוויה של הצלחה, הוקרתה ולמידה ממנה היא מסלול ההמראה להתפתחות אישית ומקצועית."

* מתוך: שרון פילוסוף, מנהלת מודל בת ים לחינוך אישי. "מבית ספר לבית חינוך אישי", סיפורו של תהליך שינוי ויצירה חינוכית ב"גורדון", בת-ים (השנתיים הראשונות), עריכה: מירי ניצני ורויטל יהלום.

יעקב הכט

"מודל בת ים לחינוך אישי"

"כארבע שנים לאחר תחילת העבודה, אפשר לומר שהתכנית אכן עומדת בציפיות שתלינו בה: ההישגים הלימודיים עלו, בעיקר מפני שהמוטיבציה הלימודית גדלה מאוד. האלימות ירדה ביותר מ-50%. למדנו שגם נערים ונערות שהוגדרו כאלמים ביותר יצרו קשר קרוב עם חינוכאי, גילו את אזור החוזק שלהם והביאו אותו לידי ביטוי במסגרת פעילות בית הספר. התנהגותם האלימה נעלמה. ומה שמשמח במיוחד - הגאווה העירונית גדלה לאין שיעור. כשיצאנו לדרך, כשני שלישים מתלמידי העיר דיווחו על כך שהם לא מספרים בפומבי היכן הם גרים. כיום 79% מתלמידי העיר מדווחים כי הם גאים לספר שהם מבת ים."

* מתוך: יעקב הכט, מ"מודל בת ים לחינוך אישי" לסדר יום חדש למערכת החינוך בישראל. מפנה 2008.

דפנה גוטמן

בית הספר התיכון המקיף "שגב-שלום", נגב

"המורשת והזהות התרבותית של הבדואים עומדות בסכנת הכחדה בשל שינויים סוציו-אקונומיים מהירים והמעבר לחיים עירוניים. תהליך זה מואץ בעקבות התייעוד המועט והמוגבל הקיים בתרבות זו, בגלל מצבם הקשה של הבדואים כמיעוט בישראל, וכן בשל פערי הדורות ההולכים וגוברים. מתוך כך נולד הצורך העכשווי לעסוק בתייעוד ובטיפוח של מסורת זו. מטרת הפרויקט הייתה לאפשר לבני הנוער הבדואים לשמר ולתעד את מורשתם ולבטא את קשריהם עם תרבותם, זאת באמצעות לימוד והתנסות בטכניקות ובאמצעים אמנותיים מסורתיים וחדשים."

דפנה שלום

חטיבת ביניים "חשמונאים", בת ים

"התצלומים משקפים את הכוח האישי והחברתי בעריכה ובירידה לפרטי-פרטים. דרך עדשת המצלמה ניתנת לרגע הזדמנות לשלוט, להשקיט את ההמולה סביב ולבחור: פריים, קומפוזיציה, אור וצל. התלמידים, בליווי צוות נלהב, לקחו הזדמנות זו ושימרו רגעים נדירים. כל תצלום מהווה פתח והזמנה לצופה להשלים את העבודות בהרהוריו וברגשותיו."

גיל מועלם דורון

בית הספר הערבי הדמוקרטי למדעים וטכנולוגיה - יאפא, יפו

"שיתוף הפעולה עם תלמידי בית הספר הוליד תערוכה שעסקה בהיסטוריה של מבנה בית הספר ושל העיר יפו, במסגרת היצירתית של "אמנות פדגוגית" ובאמצעות התערבות אמנותית-פוליטית במרחב העירוני. התערוכה כוללת מיצב סאונד הגולש מקירות הבניין אל הרחוב, סרטי דוקו-ארט המתעדים פעילות אמנותית שעשו התלמידים במרחב העירוני (בעיקר בשכונת מנשיה), תצלומים ומודלים ארכיטקטוניים."

דביר כהן-קידר

בית ספר ממלכתי דתי "כרם שלמה", חולון

"המטרות שהצבתי לעצמי היו לחשוף את התלמידים לעבודותיהם של אמנים ולמאפייני יצירתם. ביקשתי לתת להם כלים שיאפשרו להם לקרוא, לנתח ולהבין יצירות אמנות ולהעשיר את אוצר המילים שלהם. כמו כן, מטרתי הייתה להקנות לתלמידים כלים בסיסיים ברישום ובטכניקות שונות של ציור ולחשוף אותם לאמצעים אמנותיים שמהם מורכבת יצירת האמנות: קומפוזיציה, צבעוניות, דימוי, רקע, פרספקטיבה וכד'."

	<p>טל ירושלמי בית ספר עירוני ז', יפו</p> <p>"בחדושיים הראשונים עבדנו בחומרים שונים, בעיקר כדי להכיר אותם ולבדוק מה מתאים למסגרת כזו. בשלב השני התחלנו בפרויקט הגדול, שארך כל השנה. תחילה עסקנו בציור של דמות אהובה ונערצת על כל תלמיד בשיטת החלוקה למשבצות - שיטת העתקה עתיקה יומין. זוהי עבודה מאתגרת שדורשת דיוק וסבלנות ותוצאותיה מרשימות. התלמידים, שהשקיעו והגיעו לתוצאות, פשוט לא האמינו שהם ציירו את הציור. ההתלהבות בבית הספר ובבית הייתה גדולה מאוד."</p>
<p>יובל כספי בית ספר ביאליק-רוגוזין, תל אביב</p>	<p>"רוגוזין הוא בית ספר לילדי עובדים זרים ומהגרי עבודה. במסגרת פרויקט אמן-מורה עבדתי עם תלמידי כיתה ו' וז' בכיתת האולפן וכן עם פליטי דארפור. העיסוק בדימוי העצמי מבקש לתאר את הפנים של התלמידים, שבדרך כלל הם חסרי פנים במערכת הבית-ספרית וילדים נרדפים של מהגרי עבודה שחרב הגירוש מאיימת על ראשיהם. התרגילים השונים מבקשים להנכיח את זהותם של התלמידים ולתת להם תוקף ומשמעות, וכפועל יוצא - לחזק את ביטחונם העצמי ואת תחושת השייכות שלהם לקהילה ולקבוצה."</p>
	

<p>זהר כהן בית ספר ופנימייה "כפר הנוער מאיר שפיה"</p>	<p>הידי שטרן חטיבת ביניים בבית הספר האזורי שער הנגב</p>
<p>"לפעילות של אמן בפנימייה יש חשיבות רבה כדי לתת מענה לצרכים אמנותיים בסיסיים במסגרת זו. צריך להקדיש מקום ליצירה בגילאי ההתבגרות, להקצות חדר לסדנה, ליצור מקום למפגש אינטימי שהיצירה ממלאת אותו. הופתעתי מהמשיכה של התלמידים לציור. התלמידים, בכיתות י', בני 16-17, מציירים ורוצים לצייר. לא הייתי מוכן לכך. הכנתי מאגר של תרגילי פיסול ושל שילוב חומרים הרפתקני, אך מצאתי עצמי מוקף בתלמידים שמעוניינים לצייר."</p>	<p>"רעיון זה מתבסס על מהלך של התקה ממציאות החיים למציאות של האמנות, של מעבר משפה לשפה. מהלך זה יוצר, באמצעות אמנות הציור, מציאות חדשה ולא רק חיקוי של מה שקיים. המציאות שבה התלמידים חיים והמרחב הגיאוגרפי שלהם הופכים לאתר של זיכרון, של מימוש שאיפות ושל יצירת מיתוס עצמי. התלמידים התבקשו לבחור מה לקחת עמם למציאות האחרת, מה הם עתידים להפוך למיתוס ואיזה דיאלוג הם ינהלו בין שתי המציאויות. באופן זה, מתאפשר להם לראות את עצמם כ"אחר"."</p>
	

ליאן סילברמן

בית ספר דאר אלקלם, רהט

"זכיתי, במישור האישי, להשפיע ולעורר תהליכי יצירה בקרב הקהילה הבדואית ברהט - קהילה שאינה חשופה לאמנות. הגעתי ללמד את הילדים אמנות וצילום, בעודם מפנים את מבטיהם אלי ומציבים לי אתגר. מציאות חייהם התרבותיים של ילדים מרתקים אלו מעוררת שאלות ומחשבות. אני חשה את רצונם של הילדים לבטא במלוא העוצמה את רובדי החיים השונים המאפיינים את עולמם - עולם מלא עניין, כנות למידה והשראה. העיירה רהט, כמקום של שוליים, מזמינה אותי ללמד בה מתוך תחושה של שליחות ראשונית."

עתר גבע

החממה האקולוגית, עין שמר

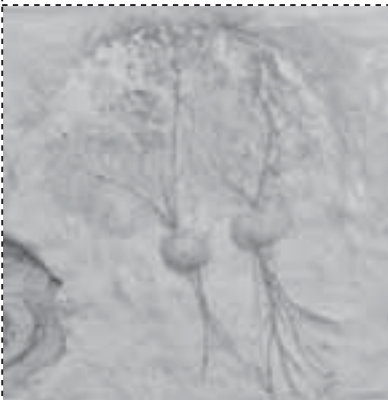
"הלימוד בחממה נעשה סביב פרויקט מעשי שבו התלמידים מתגבשים לצוותים ופועלים יחד בחקירה, בלמידה או בביצוע של משימה משותפת הכוללת פן מעשי ואינטלקטואלי. בחממה ניתן דגש מרכזי לחיבורם של התלמידים ליישומם של הדברים הנלמדים והנחקרים לפרקטיקה הנוגעת למציאות העכשווית. תעשיות ישראליות ומוסדות אקדמיים משתלבים בלימוד בחממה ותורמים לתלמידים מניסיונם ומהידע הרחב שברשותם. התלמידים רוכשים ניסיון אמיתי במחקר וביישום, מתאמנים בפתרון בעיות אמיתיות, רוכשים מיומנויות מקצועיות ומגלים את הכיף הגדול בלהיות ממציא!"

פיטר מלץ

בית ספר עירוני ז', יפו
תיכון "יגאל אלון", רמת השרון

"מגיל ילדות התחלתי ליצור אמנות, ומעט לאחר מכן, בגיל הנעורים, התחלתי להדריך וללמד. במשך שנים אני חווה תשוקה להוראה, והיא הפכה חלק מהותי מזוהתי ומעשייתי היצירתית. למדתי חינוך במקביל ללימודי התואר הראשון באמנות בצלאל, וכבר מתחילת דרכי האמנותית לימדתי במסגרות רבות. אני מאמין בכוחה של האמנות ורואה זכות גדולה במסירה שלה הלאה. אני נהנה ללמוד מתלמידיי, להלהיב ולעודד אותם ליצירה."

ראידה אדון

בית ספר תיכון המקיף פרדיס

"בסרט 'שתיקה' התלמידים מביעים תחושת בדידות, בייחוד בגיל ההתבגרות. הם מדברים על תחושת חנק, על כך שאין להם חופש להתבטא ולאהוב, ועל כך שאין אף אחד שיכול להבין אותם. הם מנסים לברוח מהחנק בכל מיני דרכים."

	<p>רענן חרל"פ "גג וגם" הוסטל, תל-אביב</p>
	<p>"גג וגם" הוא הוסטל לילדים במצבי סיכון, הנמצאים שם עד שלושה חודשים. התלמידים של ההוסטל הגיעו אליי לסטודיו ויצרו במגוון תחומי יצירה. הייתה להם חובה אחת: ליצוק יציקת גבס של עלה, שאותה צירפנו לבסוף לקיר. הקיר נמצא במקום השהיה שלהם, בהוסטל "מקום אחר" ברחוב באזל בתל אביב. זהו מעין סימן שהם הותירו אחריהם."</p>
	<p>שרון דובז'נסקי תיכון עירוני יא', תל-אביב</p>
	<p>"יצרתי עם התלמידים קשר המבוסס על יצירתיות ואמון - קשר שדרכו נפתח עולם חדש בפניהם, והם פתחו בפניי עולם חדש משלהם; קשר של גילוי והיכרות, שהוביל לביטוי עצמי ולפריקת מטענים מעמקי לבם. התלמידים חוו את החוויה האמנותית מתחילתה ועד סופה בעידודי ובהדרכתי."</p>

<p>רועי חפץ בית ספר "נתיב", תל אביב</p>	<p>רון עמיר תיכון מקיף ג'יסר א- זרקא</p>
<p>"מטרת הפרויקט הייתה לאפשר תקשורת בלתי אמצעית, ישירה ודיאלוגית עם הנערים, ולו בגלל שאיני מהווה חלק מסגל בית הספר וממשרד החינוך. הגעתי אליהם מזווית של אדם, של אמן, המעוניין להכיר אותם ואת עולמם ושהם יכירו אותי. הפרויקט עצמו חשוב מאוד בעיניי, כיוון שהוא אפשר לטשטש גבולות ולשאל שאלות כגון: מהי אמנות? מה הצורך בה? מה מטרתה? מי מאתנו עבר תהליך משמעותי יותר - אני או הם? הפרויקט אפשר לי ולנערים שהשתתפו בו לנהל דיאלוג חד-פעמי, הנמצא בגבול האפור בין מוסדות ומסגרות חינוכיות. הדיאלוג הזה הוא האמנות המשמעותית בפרויקט."</p>	<p>"התלמידים התנסו ביצירת פוטוגרמות ובבניית מצלמות נקב מקרטון, שעמן יצאנו לרחובות הכפר. את התמונות ממצלמות הנקב פיתחנו בעצמנו בחדר חושך מאולתר, שאותו הקמנו בבית הספר. לאחר מכן למדנו על מבנה המצלמה ותפעולה והתחלנו לצלם בתוך הכיתה, בעיקר תצלומים מביימים. לאחר שרכשנו ידע בסיסי, שבנו לחוצות הכפר מצוידים במשימות שונות - למשל תיעוד של מעגן הדייג, צילום טקסטורות, וייצוג חיובי ושילי של היבטים שונים בכפר."</p>
	
	

תהילה פרידמן

אורט אל הושלה, כפר קסר אל-סיר

"המפגש שבו מתקיים מעשה האמנות של הקבוצה נערך בתוך מסגרת שאותה אני מכנה "דיאלוגית", מסגרת המאפשרת לתת ביטוי ליחיד ולקבוצה. הרעיון המנחה הגוש כבסיס לעבודה, ללא הגדרה סגורה של התוצר הסופי. "לחבר את השונים" - זוהי יצירה משותפת העושה שימוש בחומרי מיחזור שונים. עצם הבחירה בטכניקות עבודה של קולאז' ואסמבלאז' מייצר אופן הסתכלות המחבר בין דימויים לכלל תמונה אחת ומקנה מושגים וידע מעולם האמנות."

תמר ניסים

בית ספר יסודי- אלזהראא, כפר קאסם
בית ספר ממלכתי, דוד בלון, תל אביב

"במסגרת הפרויקט עלתה לדיון השאלה: כיצד הייתם רוצים לראות את כפר קאסם בעוד עשרים שנה? הכוונה הייתה ליצור חזון אישי של התלמידים ולעורר לחשיבה על שינוי חברתי שהילדים ייטלו בו חלק. בחרנו כעשרים נושאים שעלו מתוך הדיונים והתאימו לתכנים שבית הספר מחויב להם: איכות סביבה, בריאות וזהירות בדרכים. מצאנו דימויים שאפשר לציירם, ובזרזתם לייצג את הרעיון באופן חזותי וללא מילים. התהליך לקח כארבעה חודשים. היו מעורבים בו, נוסף על התלמידים, מורה מלווה שריכזה את הפרויקט וקיימה קשר יומיומי עם התלמידים, אימהות שהתגייסו לעזור, וכן צוות חשיבה שהורכב ממנהל בית הספר ומיועצים."

פרויקטים אמנותיים בהקשר חינוכי

גיל מועלם דורון

מצבי גבול

"הנושא שנבחר לחקירה ולפעולה - מרחב חצר בית הספר וחיי היומיום של הילדים בו - היה רלוונטי במיוחד לתפיסה של פריירה. לטענתו, אלו החיים את המרחב הנחקר (הפיזי, החברתי וכד') חייבים להיות אלו שיחקרו אותו ויזהו את האפשרויות הגלומות בו ואת הפעולות שיובילו לשינוי על בסיס ההכרה בהדרת תלמידים באופן ספציפי, וילדים ובני נוער באופן כללי, מעיצוב ומהבניה של הסביבה הלימודית והעירונית. ההתערבות במרחב הציבורי בשני המקרים לא נתפסה כמטרה היחידה, ובוודאי שלא כרצון לקשט אתרים אלו. מוגבלויות אלו לעתים מאפיינות פרויקטים של שיתופים בקהילה. החקירה והפעולה שפרויקטים אלו באו ליצור היו ברמות שונות: במרחב הציבורי, במרחבי הלמידה בבית הספר ובאקדמיה ובמערכת התכנון העירוני, ואני סבור שהשפעתם תהיה ארוכת טווח."

* מתוך: גיל מועלם דורון, "מצבי גבול כמרחבי למידה, הסטודיו לאדריכלות קהילתית", תיאור מסגרות פעולה עירונית שיתופיות לסטודנטים ותלמידי בתי ספר יסודי וחטיבות ביניים.

גיל מועלם דורון

המקום שלי

"אין ספק כי התלמידים כבר נושאים בידע א-פורמלי לגבי הסביבה שבה הם חיים, לומדים, מבלים, יוצרים וצורכים. מטרת התכנית להנכיח ידע זה ואת הדרכים שבהן הוא נרכש, לבדוק באופן ביקורתי ידע זה ולהרחיבו באמצעות הרחבת ארסנל של אופני בניית ידע. התכנית נועדה לבדוק, יחד עם התלמידים, כיצד ידע זה יכול להפוך שמיש הן במסגרת הבית-ספרית והן מחוצה לה."

* מתוך: גיל מועלם דורון, "המקום שלי" - תכנית לימודים בנושא הסביבה הבנויה (אדריכלות, עיצוב, אמנות ותרבות עירונית) לגילאי בית ספר היסודי וחטיבות הביניים."

	<p>רועי מרדכי, דוגרי חטיבת הביניים "ואדי אל-נסור", אום-אל-פחם</p>
	<p>"בתהליך העבודה אני עובר בין כיתות בית הספר ומבקש מכל כיתה לצייר אותי באופן חופשי, ללא מחויבות לציור "טוב" או "נכון". הציורים הם חומר גלם שעמו אנו כותבים את המילה "דוגרי" בעברית ובערבית על קיר שלם צבוע בחאקי. אני, שרק יצאתי זה עתה מבית הספר לאמנות חזו התערוכה הראשונה שלי מחוזה לו, לא תכננתי להתעסק בפוליטיקה או באמנות פוליטית. נרתעתי וחששתי מאופייה של התערוכה. רק כשהגיע מועד הביקור הראשון, הבנתי כמה הגעתי טעון ועד כמה המפגש הישיר עם המציאות, עם האזור ועם תושבי המקום, מנפץ הכללות וסטריאוטיפים."</p>
	<p>שבט "איתן" בשכונת שפירא בשיתוף עם סטודנטים להוראת אמנות מבית הספר לאמנות המדרשה, מכללת בית ברל, בהדרכת יובל כספי</p>
	<p>במהלך חמישה ימים הגיעו הסטודנטים לשבט הצופים ויצרו יחד עם חניכי השבט ומדריכיו יצירות בתחומים שונים: גרפיטי, פיסול מחומרים ממוחזרים, ציור, היפ-הופ ויצירת גינה אקולוגית.</p>
	

<p>דודי בראילובסקי שומר הקרח בית הספר "אל זהרה - לב יפו"</p>	
	<p>"במרכז הסרט עומדת השפה: שיעור בעברית לילדים ערבים. במרכז השפה נמצאים שוליה של השפה עצמה: פליטות הפה, "הטעויות" של הילדים. הטעויות חוזרות ואינן מרפות, משבשות שוב ושוב את הטקסט המקורי העומד במרכז השיעור. רק בשולי השפה יוכל דבר מה להיאמר. "הפציע, לא פצע", מתקנת המורה את אחת התלמידות הכושלת בלשון שאינה שלה - העברית. אך הפצעים מסרבים להגליד, והצלקות אינן קרובות להיעלם. בשולי הטקסט נאמר מה שלא יוכל לעמוד במרכזו. האם מדובר בייצוגים דחוקים ובני-חזור, אשר ככל שהמורה תנסה למגרם בשם העברית כן הם יחזרו כרוחות רפאים של שפה אחרת? במהלך השיעור הילדים פורמים "בטעות" את שולי הטקסט ופותחים מרחב של פרשנות. זוהי מרדנותם בשליטה הקולוניאליסטית של העברית - מרידה שלא מדעת אך מלאת עוצמה."</p>
<p>פרויקט "ג'סי כהן" המרכז הישראלי לאמנות דיגיטלית, חולון</p>	
 	<p>פרויקט "ג'סי כהן" הוא יוזמה של המרכז הישראלי לאמנות דיגיטלית, חולון, המבקש לבחון כיצד האמנות יכולה לקחת חלק בתהליכי שינוי בקנה מידה של שכונה ועיר באמצעות עבודה משותפת עם גופים וכלים אחרים - עירוניים, ממשלתיים ופרטיים - מבלי לבוא במקומם. זהו פרויקט-על מתמשך, שבמהלכו צריכים להתקיים בשכונה הפרויקטים השונים ולהסתיים. עם זאת, מרבית הפרויקטים לוקחים בחשבון פיתוח דרכים להמשכיות שאינן תלויות במימון המרכז, והם נועדו להותיר תוצר בשכונה גם אחרי מועד סיומם. מטרת הפרויקט לאפשר עבודה ארוכת טווח ומעורבות של אמנים בתוך השכונה, לצד עבודה משותפת עם גורמים אחרים הפעילים בה - כגון המתנ"ס, בתי הספר, המחלקות השונות בעירייה וכד'.</p>

אמנות מתבוננת על בית הספר

סמדר דרייפוס

בית ספר, 2011-2009

סמדר דרייפוס, אמנית ישראלית המתגוררת בלונדון, הקליטה במהלך שנתיים שבעה שיעורים בבתי ספר ממלכתיים בארץ, במקצועות: היסטוריה, ביולוגיה, אזרחות, ספרות, גיאוגרפיה, ערבית ותנ"ך. האמנית והמקליט התקינו את הסאונד בכיתה, לחצו על הכפתור ויצאו מן הכיתה, על מנת שלא יפריעו בנוכחותם למהלך הטבעי של השיעור. הסאונד שהוקלט עבר תרגום מוקפד לכתוביות-טקסט הנעות על מסך ומתפקדות כדימוי, כשהן עוקבות אחרי כל הרמת קול, גמגום, שיעול מקרי או צחקוק שהושמעו במרחב הצליל של הכיתה.

המיצב בן שבעת החדרים של דרייפוס, שהוצג בלונדון במסגרת ה-Folkstone Triennial, 2011 הוא כולו צליל טהור המתחקה אחרי התרחשות של למידה, אופני דיבור בין מורה ותלמידים, תבניות ביטוי ואופני הסבר של החינוך הישראלי. מרכז המידע בריסטולים/אוטופיה מארח שיעור אחד מתוך הפרויקט.

אסנת בר-אור, בית ספר, 2002

הוצאת המשכן לאמנות, עין חרוד

פרויקט הצילום של אסנת בר-אור - "בית ספר" (2002), שהוצג במלואו במשכן האמנות בעין חרוד, מתארח במרכז המידע "בריסטולים/אוטופיה", כחלק ממאגר מחקרי ואמנותי שמתבונן בבתי ספר ומתעניין במרחב האסתטי, החינוכי והאנושי שהם מייצגים. בר-אור צילמה מוסדות לימוד ברחבי הארץ, בערים, ביישובי ספר וביישובים ערביים, ותייעדה מבנים חדשים ומעוצבים, לצד עזובה והזנחה משועת. הפרויקט מעורר מחשבה לגבי חשיבותו האסתטית ותכניו הויזואליים של מרחב חינוכי, שבו שוהים ילדים צעירים, מפנימים זהות ותרבות, ומתבגרים למעמדם כאזרחים בחברה.

מתוך המיצב בית ספר

בית ספר בחרוד

Not many museums would be willing to invest in an exhibition on such an unpopular subject, with so little sex appeal. I offered the idea of an exhibition about education and schools to Bat Yam, because I knew that the Bat Yam municipality invests a tremendous amount in education and has a very progressive approach, and because the Bat Yam Museum's agenda in recent years has centered on cultural and social concerns. I'm really grateful for the opportunity to have this dialogue with you, and to stage this exhibition here.

Meir: I still feel that we've only just begun to scratch the surface of this subject.

Tali: I agree.

Meir: I somehow have a feeling that this is only the beginning of a larger project...

Tali: I would love for that to happen.

Meir: An exhibition about education, chapter 2...

Tali: And maybe by then we'll manage to bring over some of those works by Beuys...

SCHOOLING

u t o p i a

Information Center

The information center underscores the urgent need to examine important education-related concerns, and to rethink the contribution of various educational frameworks to the development of an open, healthy, and active civic society. Located at the physical and theoretical core of the exhibition, the information center is filled with books, project portfolios, computer files, and writing materials. It presents alternative conceptions of education, and features a wide range of ideas, theories, concrete projects and utopian fantasies concerning the school sphere, the nature of the learning environment, the relationship between education and art, and the meaning of the terms "teacher" and "student." We are grateful to the numerous educational bodies whose collaborations with us formed the basis for this information center.

the context of art history, I like to think of the example of canonical Roman art versus the peripheral style that eventually undermined it and gave rise to the art of the Middle Ages. Suddenly, in the first or second century CE, all this perfect, sophisticated classical art came to appear flat, schematic, and awkward, and lost its allure. A new conception that developed on the periphery infiltrated this canon and disrupted its inner core, giving rise to an entirely different form of expression. For me, this is a very meaningful model. When I worked at the Kibbutz Gallery, I similarly felt that something from the periphery had to infiltrate the center and disrupt its operating code. It took many years for me to be able to define and see this clearly, and this is the principle that continues to guide my work. In this sense, the "bad girl" is perhaps the one who doesn't hasten to obey. And, yes, that is definitely the role I identify with.

Meir: I think I'm beginning to detect what we might call the parallels between you and me, despite the seemingly significant differences between us. For many years, I believed that an attitude of protest is the best basis for creating things. Now I realize that even as a teenager, when you perceive yourself to be unique and rebellious, you are still part of a group, and perceive yourself as such. But you still feel compelled to rebel, to protest, or to say: I don't like this, this is no good and this is good...

Tali: What I would put the emphasis on is not just the desire protest, but also a sense of being constantly curious and not simply rejecting things... always looking and observing what is around you. Not thinking that you know what is right and understand everything – on the contrary, being suspicious, examining things and not obeying blindly. This kind of attention stems from the underlying assumption that if you listen, you will register all kinds of sounds, and are bound to learn something. If you don't feel that listening will lead you anywhere, you won't hear anything. I would like to think that this spirit also pervades the exhibition "Schooling." Each of the works asks a different question: What is education? What is a school? When does the education process begin? What is the nature of the relations between teachers and students? Every work offers a new and different perspective. In this way, the ensemble of works fosters a discussion about the school sphere, and about how it does or may operate. The connections between the works define the exhibition's thought-provoking syntax.

Meir: There's another point that we were both very concerned with: How do we, as curators and educators, go beyond the critical, aesthetic examination of this subject to a utopian model? My utopian vision involved transforming the entire museum into a live campus, which would include no works of art whatsoever. That was one extreme,

which encountered your "middle way" – not in the sense of a compromise or of trying to please, but in the sense of listening and combining things and seeing how it all worked together. I feel that ultimately, the exhibition contains both these dimensions – the artistic one and the utopian one. The works in the exhibition bring together many different outlooks, and are characterized by a great degree of openness.

Tali: This is a very significant point. Avital Geva's model for producing seaweed, for instance, represents a utopian horizon in an artistic context as well. We both really wanted this project to be part of the exhibition. There is no doubt that in this context the critical bite is downplayed in favor of a discourse, which attempts to offer better educational alternatives. In this sense, we consciously introduced a didactic, pragmatic dimension that curators usually try to avoid. In this way, one part of the exhibition works to foster a critical discussion, while another part of it promotes utopian, alternative ideas, which are independent of academic and political mechanisms. It's important to note that the information center "Schooling/Utopia" is shaped by no inner hierarchy. We brought together books, projects, and seminars that offer different alternatives. We invite visitors to come and learn. I see this as a strategy that is compatible with our overall vision for this exhibition, because it provides viewers with a lot of food for thought.

Meir: Not just for the viewers, but also for the artists who come to schools to teach and often feel like they are operating in a void. Art is thought of as having a history and context. It's not something born of out nowhere. In the process of working on the information center, however, I realized that the field of art education has emerged "ex nihilo." I hope that the information center will serve as a point of departure for the process we want to foster – a process of mapping what is taking place in this field both locally and internationally.

Tali: It would be great if Bat Yam could become such a resource...

Meir: The place itself – the Bat Yam Museum of Art – is significant in this context. I was taught that art is autonomous, and that artworks should be analyzed in autonomous terms such as the composition of a painting or the location of a sculpture in space. But I am never capable of detaching the artwork from its economic and political context. In the case of "Schooling," I think the location of this exhibition is in itself highly meaningful.

Tali: This is the reason I initially chose to propose this exhibition to the Bat Yam Museum.

that admission to this exhibition will be free of charge. For everyone. This is an extension of a decision we undertook a year ago, when we announced that all children living in this neighborhood, or even just walking through it, may enter the museum free of charge. We realized that the museum is surrounded by a large community, and that the moment we open our doors to it, we will begin interacting with its members. In addition, I decided that the first people I would present this exhibition to would be Bat Yam's teachers and school principals, so that they could experience it first hand. This was a necessary prelude to a discussion with the students. I believe that the best means of creating a dialogue with students is through their teachers. The mission was to convince the teachers that this subject was relevant to them, and that was not so easy...

Tali: You had initially suggested that in the course of the exhibition, the museum would be transformed into a live campus, and that classes would be held at the museum...

Meir: That's right. We're already in contact with schools that are willing to work with us as part of a larger project. This type of collaboration between the museum and a "live campus" will become, I hope, a point of departure for creating an atmosphere of openness and trust relations between the museum and a range of schools, and for encouraging them to engage in additional forms of collaboration.

Tali: The question is whether these schools, or rather the teachers and principals, will be brave enough to join us in asking the following critical questions: What is education? Are there alternative education methods? Do you think the members of the existing education system would be willing to join us in such an exploration?

Meir: That's a very good question. I think that the Israeli education system is not especially brave, and is full of obstacles that impede the introduction of new processes. The resistance to new thinking doesn't necessarily come from the students, but from teachers who feel threatened. My role as a museum educator is to dispel these fears. In the past, I was concerned with dissipating fears concerning contemporary art; today, I'm trying to dissipate the fears related to the new educational strategies I seek to introduce and share in a museum context. People are accustomed to getting something very specific from the institution known as a "museum," and they want to keep consuming what they are used to: the same workshops and products. They are used to viewing the museum as a passive entity. When you suddenly come and tell them that the role of the museum has to change in order for it to remain relevant in the 21st century, you receive different kinds of feedback that what you might have

expected... I think that the Bat Yam Museum in particular has to be much more active, and to take on an essentially activist role. Otherwise, nothing will change in terms of the perceived relations between the museum and the community.

Tali: Otherwise this museum would just become a sterile, alienating building rising up among the surrounding housing projects – a building that people don't know how to relate to.

Meir: In terms of strategic thinking and planning, my attitude towards the museum's education department is the same as my attitude towards any art project I undertake. This means that planning an exhibition and planning educational projects with children are both part of the same approach. I remember once jokingly saying that I would like to present the Bat Yam Museum's education department as a work of art. This is what it's all about for me. As a performance artist, I see a lot of points of resemblance between the domains of education and performance. A teacher is in many senses also a performer, who receives immediate input from his audience about his functioning. If you've managed to reach out to a child, your impact may have a lasting effect on it even as an adult, without your being aware of the change you instigated. I am really intrigued by this. I think teachers forget what an influential contribution they make to shaping an individual's personality, for better or for worse. To this day, I cannot forget a sentence that my eighth-grade teacher said to my mother: "Nothing will come out of your son." I always carry that sentence around with me. Teachers forget, and don't understand this.

I was a "problem" student. But you were the "good girl" who went to school, then on to university, and did everything right... Yet as a curator, I think of you as a "bad girl"... you are constantly searching. You don't work with the established canon of "stars," and you don't seek out the protective cloak of the mainstream. I'm mentioning this now because I think that this curatorial approach is also related to a certain educational approach. How do you understand this connection between the "bad girl" and the educator?

Tali: You could really define me as a "good girl from a good home," and I always excelled as a student... but I remember this constant sense of apprehension when it came to simply accepting collective norms as something that is taken for granted. I was always suspicious of this form of yes-saying. When you are part of the mainstream, you cannot see clearly. You see what everyone else sees, and this is something that makes me personally very anxious. I am naturally attracted to what is happening on the margins, because that is where new things, new ideas, and new visions develop. In

in them, but there are Bristol boards...

Meir: Bristol boards don't die...

Tali: Bristol boards don't die... they continue to teach us all kinds of things. They are still being used to display handwritten messages, which embody all the slogans, clichés, and norms that we are supposed to study and memorize. In this sense, the exhibition raises a question that has been preoccupying me for many years: How does a given physical environment impact the personality of the individuals who inhabit it? I'm not just reiterating the well-known claim that many schools look horrible, neglected, and empty. Today, there are new schools designed to create a colorful, joyous learning environment. The question we are asking as curators is a different one: What do you bring there? What contents do you display on the walls? Where do you send young children to spend so many hours of their day?

Meir: The aesthetic question is of course a very relevant one. I am personally more interested in the power relations that the school environment entertains with students, and the impact it has on them. The visual environment can also be a means of exercising power, and it impacts the way we think. I believe we can draw a parallel between a school aesthetic that imposes itself on the student's body, and the experience of visitors to an exhibition. Every viewer entering an exhibition space is in fact entering a certain disciplinary system imposed on him by the curators. In a certain sense, the experience of being led through an exhibition and the display of information resemble the experience of a student in a school environment. This parallel is important for me to underscore in the context of the current exhibition.

Tali: There is no doubt that every curatorial decision determines certain conditions of observation and certain interpretive possibilities. Yet this is precisely why curatorial work is so unique. It explores the question: How do things work? Are the exhibits designed to discipline you and lead you to a certain answer, or do they encourage you to think in new directions? In the best of cases, you become aware of something that you never thought of before. I believe that a good exhibition provokes questions rather than providing answers. Another point I would like to raise has to do with the unique architectural and spatial character of the Bat Yam Museum. When we began working on this exhibition, I was a bit concerned about the museum's round structure. This is the first show I've curated here, and I'm not used to working with this kind of space. But I've come to think of it as a very democratic structure. When you go up to the top level, you can turn left or right. The building doesn't dictate your entry or exit point to the exhibition, and there is no one, linear trajectory. For instance,

you can go downstairs and spend some time at the information center, which is another rounded, open structure. You are not constrained to follow a pre-determined path. This does a lot to neutralize the disciplinary effect of the type of museum exhibitions you just described.

Meir: As an established curator, do you feel that the time has come for a change in the museum's educational role? As an artist that is also involved with museum education projects, I feel that the conventional way of understanding museum education does not interest me so much. I'm not satisfied with putting a class on a bus, bringing it to the museum, and saying: Look, this is a great artist and this is an important artwork. I am increasingly interested in the museum as an active agent that reaches out to the community. At present, I am interested in mediating the museum experience in different ways. Do you think there is room for such change in a museum context?

Tali: This change in the conception of the museum took place a decade or two ago, and it is partially behind us. Museums are no longer viewed as an authority that rules on matters of taste, and no longer seek to create an artistic canon. The world's most prestigious and influential museums use art to create environments for discussion. The curator, together with the artists participating in the exhibition, defines the themes of this discussion and outlines some sort of framework. I certainly think that museums, and especially ones located on the periphery, like the Bat Yam Museum, must attempt to be much more active, and to truly engage the surrounding population. And now I have a question for you: As the current director of the Bat Yam Museum's education department, what are you doing to create an active, community-oriented museum?

Meir: I view the education department as an autonomous entity, which is not dependent on the museum's chief curators and does not simply create programs in conjunction with museum exhibitions. I believe the education department should present its own independent initiatives, and conceive of the projects it wants to launch. I attempt to think about what projects would interest me as an artist, or as an artist in charge of a museum education department, and then try to identify the community that such a project would best cater to. At that point, I turn to that particular population and ask its members to participate in the project.

Tali: So how are you thinking of presenting the exhibition "Schooling"?

Meir: To begin with, I decided together with Na'ama Henkin, the museum's acting director,

that this exhibition offers a point of departure for asking different questions about art and life... And now I'd like to ask you the exact same question: Why education?

Tali: Because "education" is a mechanism that supposedly operates on an unconscious level. We are constantly being educated and being made to behave in certain ways, without being aware of this – at all times and in all places. I wanted to focus on the school institution and the classroom – sites which we all inhabited for significant parts of our life, yet which we seem to have erased from our conscious awareness. What exactly happened there? What did we experience? What did we gaze at during those long hours in class? And how did these things shape our consciousness? When I came to the Bat Yam Museum with the idea of an exhibition about education, I was thinking mainly about the Israeli education system, and about certain dominant aspects of it that I wished to address. In Israel, you are taught to believe in an entire set of values, and are expected to stick to them. Just today, prior to our meeting, the Israeli Minister of Culture, Limor Livnat, announced a special prize for the creation of "Zionist art." What does that mean? And since when is art supposed to function as a mouthpiece for Zionism? It feels like we're back in the early days of the Bezalal School, when artists were encouraged to create art that reflected and promoted Zionist values. This prize underscores the need to carefully examine the connection between art and ideology, while revealing the Israeli education system to be one that dictates how people should think. The artist Moshe Gershuni already addressed this issue in the 1970s, in his well-known work *Who Is a Zionist and Who Is Not*. That work could have featured prominently in the current exhibition...

Meir: That's right, together with certain works by Joseph Beuys that we've been thinking about.

Tali: And the works of many other artists that could not be included in the current exhibition framework. Perhaps the main question raised by this exhibition is whether education is something that constantly polices you and your actions and tries to tell you what to be and how to think, or whether it is a process that involves raising questions and provoking doubts. In Brecht's words, which are quoted in Josef Sprinzak's radio drama: Does the education you receive teach you to be among the yes-sayers or the nay-sayers? Sprinzak's work touches upon the most basic question in the context of any educational process – a process exemplified by the relations between teacher and pupil, between an authority figure and a young child. This is the point from which all education-related tensions arise, and where people are shaped to become blindly

obedient or independent thinkers. The question arising from Brecht's text is, unfortunately, highly relevant in the context of the Israeli education system, especially when it comes to educating young people to automatically serve in the army, be patriotic, etc.

Meir: The tension you are referring to is entirely absent from the field of art education, which is why I think it is so important. Art itself, as an exercise in thinking, teaches you to be open to different perspectives; it teaches you to look at things from multiple angles, and never to think that you are in possession of the one and only truth. In today's education system, I doubt the ability of teachers to accept a student's capacity to question the ideas and values transmitted by his teachers, and to use this expression of protest as the basis for engendering a discussion. But in art class, this can definitely happen.

Tali: That is precisely the problem with the contemporary Israeli education system, which is largely geared towards preparing students to pass the matriculation exams and to memorize material, while entirely neglecting any attempt to foster independent thinking. In the course of this exhibition, we have chosen to hold several conferences with the participation of educators who are concerned about this problematic condition, and who are searching for ways of returning to an educational tradition that teaches people to think critically. Several of the alternative school models presented at the information center focus on this exact point. At the same time, the exhibition is obviously concerned with the aesthetics and visual characteristics of the school environment, and with its influence on students.

Meir: I would like to say something about this aesthetic. When we painted the exhibition space chalkboard green, we spoke of the experience of staring at this green chalkboard in class. Today, however, a chalkboard and white chalk are no longer used in classrooms. The teachers use markers to write on a white Formica board. So I'm a bit concerned that students or young people who see this green space won't relate to this association, and that it won't evoke any memories or sense of nostalgia. What we've basically done, then, is create an allusion to a traditional classroom aesthetic that is, in many senses, obsolete.

Tali: That's right, the exhibition addresses certain aspects of the education system that have become iconic, coming to symbolize something that is greater than them. But don't forget that Nurit Yarden's photographs, which feature classroom Bristol boards, were photographed in Tel Aviv just two months ago, in 2011. True, there's no chalk

Bristol Boards Don't Die

Tali Tamir and Meir Tati in conversation about education, the current exhibition, and their own experiences as students, teachers, and curators

Tali Tamir: I thought of a couple of questions we could begin with. The first one is, why education? Why stage an exhibition about education?

Meir Tati: Funny, that's exactly the same question I was planning to ask you.

Tali: Well, why don't you answer first?

Meir: I see education as the basis for everything. At a very young age, you already experience people trying to shape your behavior. It's the second most basic thing, after food. First they feed you, and then right away they try to tell you what to do...

Tali: Even feeding a baby is considered to be a means of shaping its behavior in a certain way. Some people think that you should nurse every four hours and stop nursing at a certain age so as not to spoil the child. So that the moment a child is born, it is already made to follow an organized schedule that determines when it should be awake, when it should sleep, etc.

Meir: A schedule and an institutional framework – you're put in pre-school, kindergarten, then elementary school, and then most chances are you will move on to high school and then on to the army and so forth. So that you are constantly in a state of being educated, disciplined, and placed within an existing structure so that society will have an easier time imposing order...

Tali: Maybe it's also easier for people when they know what they are expected to do next in life.

Meir: That's right, and people don't usually stop to think how that happened. They take the system for granted, and are glad it works. In the context of this exhibition, we are really attempting to get to the root of things, to examine the period before an individual decides to study art and consolidates his personal identity as an artist. We are going further back in time to a period of very formative experiences. I believe

Schooling

Wall - Education - Class

The exhibition "Schooling" examines educational and teaching processes, mechanisms of socialization, and the ways in which the world of young citizens is shaped. This exhibition is concerned with the forgotten world of school and of the classroom, and attempts to resuscitate distant memories and map out significant behavioral codes. The relations between teachers and students, as well as canonical ceremonies and rituals, are studied in terms of their power to influence and shape experience in the context of the Israeli education system. The exhibition also analyzes the aesthetic character of the school environment, as impoverished as it may be, and raises questions concerning the visual and emotional responses it provokes.

Bristol boards weighing 180 gr. and measuring 100x70 cm. functioned, for many years, as the ultimate support for transmitting educational messages that needed to be memorized and internalized: proverbs, regulations, images, and behavioral rules. "The language of Bristol boards" is a visual language like any other: it is characterized by certain colors, fonts, and decorative elements, and by its own internal logic. Prior to the rise of Facebook and of other communications networks, Bristol boards were used by teachers to disseminate, amplify, and underscore a range of themes and ideas.

The exhibition is centered around the "Schooling/Utopia" project – a computerized information center that presents alternative educational initiatives both in Israel and elsewhere in the world, and introduces visitors to the most progressive ideas in this field. Art itself appears, in this context, as a vital and inspiring way of thinking, which opens up onto the possibility of a different kind of learning; it is presented in the exhibition as an educational option capable of questioning existing conventions, and of giving rise to new forms of action and invention.

The exhibition "Schooling" presents the entire museum as an interactive learning environment. In the course of the exhibition, the participating artists and additional guests will teach a range of classes and hold discussions on various subjects. Can the museum function as a site for the development of new ideas, and not merely as a site for acquiring art-related knowledge?

Tali Tamir, Meir Tati

September 2011

Director and Chief Curator Milana Gitzin Adiram

Schooling

Wall - education - classroom

Curators Tali Tamir & Meir Tati

Bat Yam Museum of Contemporary Art

September 2011 – January 2012

Exhibition

Production and Administration Na'ama Henkin

Curators assistant and Information Center coordinator Hadar Snir

Design and Production Sasi Mazor

Docents Oren Ben Moreh, Tali Keren

Technical Equipment Doron Screens

Public Relation Eila Eitan

Catalogue

Design and Production Guy Goldstein

Photography Eytan shouker / Lena Gomon (p. 04)

Hebrew Text Editing Yaron David

English Translation and Editing Talya Halkin

Plates and Printing A.R Printing Ltd.

Measurements are given in centimeters, depth x height x width

© Bat Yam Museum of Contemporary Art, 2011

Bat Yam Municipality

Department of Culture and Strategic Planning

Bat Yam Company of Culture Leisure and Sport, Ltd.

Special Thanks

Erez Podamski-Shaked, Arieh Lalush, Eli Schiller, Hadar Snir,

Ofir Finkelshtein, Meital Gorelove, Rinat Kashi,

Miri Moyal, Rafi Gueta, Rami Mesika, Ramat Gan Municipality

S C H O O L I N G

Wall - education - classroom

Schooling

Wall - Education - Classroom

SCHOOLING

Wall, Education, Class

SCHOOLING

The exhibition "Schooling: Growing, Learning and Teaching" is a critical project that examines the social and cultural ways in which the world of young citizens is shaped. The entire museum space is suggested to be an interactive learning environment and Art Itself - a vital and inspiring way of thinking. The exhibited works deal with the relation between teachers and pupils and with other canonical ceremonies and rituals in schools' experiences. The exhibition also analyzes the aesthetic character of the school environment. In doing so, it raises questions concerning the possible visual and emotional relations forged between students and the class environment in which they spend such a significant amount of their time.

Wall - education - classroom

"Schooling/Utopia" project - computerised information station presents alternative educational initiatives and introduces visitors to the most progressive ideas in this field. Around this center we will form discussions, lessons and exchanges of ideas revolving the themes of education and the essence of learning.

Tali Tamir and Meir Tati

September 2011

SCHOOLING

Wall - education - classroom

Tali Tamir and Meir Tati
September 2011.